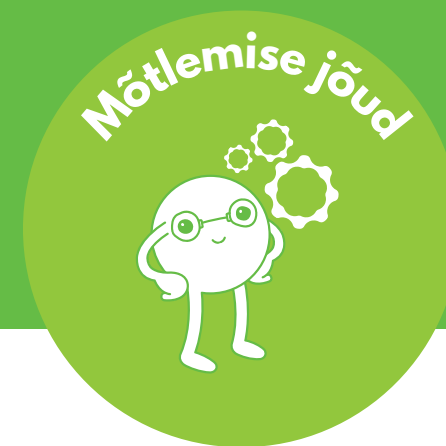

SOTSIAAL-EMOTSIONAALSETE OSKUSTE ARENDAMISE TUUMIKTEGEVUSED EHK IVADE ALUSMATERJAL

Eluks ja õppimiseks vajalike oskuste arendamine

SE-OSKUSED

IVA
IGA VÄIKE ASI

EASEL
lab

SEL KERNELS

Mis on sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arendamise tuumiktegevused ehk IVAd?

IVAd on tegevused või strateegiad, mille põhifunktsioon on oskuste arendamine ning mida kasutatakse ennetusprogrammides. Tuginedes sisuanalüüsile, mis hõlmab 25 kõige olulisemat sotsiaal-emotsionaalse (SE) õppimise (ingl *social emotional learning*) õppekava, selgitati välja nende õppekavade võtmeomadused, mis seejärel lisati **IVAde mudeli disaini**. SE õppimist toetavad IVAd on ideaalsed klassiruumis, kus õpetaja saab pakkuda õpilaste vajadustel ja eelistustel põhinevat isikupärasemat lähenemist. Samuti võtavad IVAde tegevused vähe aega ja on sihipärased, kuid süsteemselt ja mitmeid kordi kasutades tõhusad ning seeläbi hõlpsamini seostatavad igapäevase õppetegevusega. Seda mõtte- ja tegutsemisviisi peegeldab ka eestikeelne sõna IVA akronüümina ehk **iga väike asi**.

IVA
IGA VÄIKE ASI

AUTORID

Stephanie M. Jones and the EASEL Lab at Harvard University, Cambridge, MA, USA

ILLUSTRATSIOONID

Willa Peragine (originaal),
LIIS HÄRMA (peaasi.ee, Canva)

LOOMIST TOETAS

Chan-Zuckerberg Initiative

PEAASI.EE kontakt:

Marit Kannelmäe-Geerts, marit.kannelmae-geerts@peaasi.ee

LISAINFORMATSIOON SEL IV Adest:

Stephanie M. Jones, stephanie_m_jones@gse.harvard.edu

Christine Park, christine_park@gse.harvard.edu

Eesti keelde tõlkinud Hanna Reimand (peaasi.ee)

Eestikeelse materjali kujundus Liis Härma (peaasi.ee)

Eestikeelse materjali sisuline toimetamine Marit

Kannelmäe-Geerts (peaasi.ee)

Suured tänud sisulise ja ajalise panuse eest Elina Malleus-Kotšegarov (Tallinna Ülikool)

NÕUANDED, IVADE KASUTAMISEKS

ÜLDISELT

Igas klassis on erinevat tuge vajavaid õpilasi. Erinevate ülesannete kohandused ja muudatused, mis on siin materjalis välja toodud, võimaldavad kõikidel õpilastel arendada oma oskuseid, ilma et ülesande sisu muutuks. Kohandusi tehakse enamjaolt kuues valdkonnas: [juhendamine](#), [ajakava](#), [keskkond](#), [materjalid \(mida vajad\)](#), [tagasiside õpilastelt ja suhted](#).

Selleks, et õpetajatele IVAde toimimismehhanismist selgemat ülevaadet pakkuda, toob järgnev materjal esile parimad võtted, mis sobivad kõikide õppijate puhul, ent lisaks ka spetsiifilisemaid soovitusi pidades silmas traumateadlikkust ja töötades õpi- ja/või käitumisraskustega õpilaste ning mitmekeelsete õppijatega.

Iga IVA juures on soovitusel, kuidas seda efektiivselt rakendada erinevate vajadustega õpilaste puhul. Need soovitusel on tähistatud ikoonidega, mis viitavad kohandusele. Nõuannete juures olevate ikoonide tähendusel on järgmised:

- ★ kõik õppijad (üldine);
- ♥ traumateadlik lähenemine;
- 👣 õpiraskustega õpilased;
- 🌐 mitmekeelsed õppijad.

Järgnevad praktikad koguti kokku teaduskirjandusest, vanemate/õpetajate tugimaterjalidest ja laste heaoluga seotud veebisaitidelt. Soovitame IVAsid oma äranägemise järgi sobivaks kohandada, et need vastaks just sinu õpilaste vajadustele.

TÕHUSA KASUTAMISE SOOVITUSED

KÕIK ÕPPIJAD

JUHENDAMINE...

Näita ette erinevaid käitumise, vastamise strateegiate ja keelekasutuse võimalusi. Too esile ja selgita käitumise taga olevaid mõtteprotsesse ning sobivaid reaktsioone, mida saab rakendada erinevates olukordades.

Kasuta selget ja lihtsat keelt, et selgitada reegleid ja ootusi ning seda, miks need on vajalikud.

Arvesta õpilaste huvisid tegevustes ja näiteid tuues.

Lisa juhenditele märkmeid, et vastata järgmistele küsimustele:

- Kui palju ma pean tegema?
- Mida ma täpselt tegema pean?
- Millal ma pean seda tegema?
- Mis on selle tegemise põhjus?

Mõtesta IVAde tegevused, tuues õpilastele selge sõnaga välja, kuidas uus teadmine või oskus seostub varem õpitu ja õpilaste igapäevaeluga.

- Palu õpilastel mõelda, mida nad käsitletava teema kohta juba teavad.
- Kasuta mõistete ühendamiseks seelid või graafilisi visuaale (nt pilte, diagramme, esemeid, ajajooni jne).
- Kasuta tegevusi, mis vastavad õpilaste (kultuuri)kogemustele.

KESKKOND...

Valmista ette eraldi turvaline ruum, kuhu laps võib minna luba küsimata, et rahuneda või vältida emotsioone. Julgusta lapsi joonistama, päevikut pidama või tegema muid sarnaseid tegevusi, mis aitavad neil emotsioone vältida.

Lase lastel töötada rühmas, et neil oleks võimalus üksteisele eeskujuks olemise kaudu õppida ja harjutada üksteisest arusaamist.

- Valmista õpilasi ette rühmatööks, katsetades rollimänge, mis aitavad harjutada erinevaid sobilikke käitumisviise.
- Kui õpilased on paaris, määra neile konkreetseid ülesandeid. Samuti on hea panna paari õpilased, kellel on raskusi nende partneritega, kelle puhul on juba märgata häid ja prosotsiaalseid suhtlemisoskusi.

* **Märkus.** Need on üldised näpunäited selle kohta, kuidas juhendada kõikide IVAde tegevusi, ja neid saab sobivuse korral rakendada iga IVA puhul.

TÕHUSA KASUTAMISE SOOVITUSED

KÕIK ÕPPIJAD

TAGASISIDE ÕPILASTELT

Paku õpilastele võimalusi demonstreerida õpitud oskusi.

Õpeta erinevaid meetodeid, mis on abiks õpitava omandamisel ja ka selle kasutamisel.

- Oluline on mitte kiirustada tagant õpilasi, kes vajavad rohkem aega ülesannete täitmiseks, harjutamiseks jne.
- Paku rohkelt võimalusi esitada küsimusi.

MATERJALID...

Too selgelt ja konkreetselt välja olulised oskused, mis tuleb omandada. Paku juhtnööre, kasuta visuaalseid abivahendeid ning sea prioriteediks materjalid, kus lapsed saavad ise käed külge panna.

TÕHUSA KASUTAMISE SOOVITUSED

TRAUMAT ARVESTAV PRAKTIKA

Trauma, mis tuleneb emotsionaalselt või füüsiliselt kahju tekitanud sündmusest või sündmuste seeriast, mõjutab selle kogeja heaolu ja võimekust igapäevaeluga toime tulla. Kuna psühholoogilist traumat silmaga ei näe, ei pruugi me alati osata traumat kogenud lapsega sobivalt käituda ega ka tema käitumist mõista.

Traumast lähtuv praktik teab, mis on trauma ja milline võib olla selle mõju õpilasele, oskab märgata sümptomeid, rakendab tervenemist toetavaid praktikaid ja väldib tegevusi, mis võivad uuesti traumeerida.

JUHENDAMINE...

Pane tähele, millised tegurid vallandavad õpilastes negatiivseid reaktsioone, ning püüa vältida õpilaste panemist olukordadesse, mis võivad neile tekitada stressi. Võimaluse korral suhtle õpilastega enne, kui teed muudatusi, mis võivad neis vallandada negatiivse reaktsiooni.

Ole eeskujuks, et õpetada sotsiaalsete vihjete tõlgendamist, probleemide lahendamist ja konfliktidega tegelemist.

- Too selgelt esile seosed IVAde ja nende võimalike kasutusviiside vahel. Samuti selgita, miks need on kasulikud keerulistes olukordades.
- Selgita, mis on sisekõne, ning näita ette toetavaid reageerimisviise (nt rahulikuks jäämine, sügavalt hingamine).

AJAKAVA...

Püüa muuta klassis toimuv võimalikult etteaimatavaks ja turvaliseks.

Informeeri õpilast, et ta teaks, mida kogu päeva jooksul oodata ja kelle poole ta saab abi saamiseks pöörduda.

- Koosta plaan, mida õpilane saab kasutada leidmaks strateegiaid, et toime tulla ärevuse või stressiga. Sealhulgas arutage koos, mis võiksid olla mõned kohad klassiruumis, kuhu ta saab minna, või rahustavad tegevused, mida ta saab teha.

KESKKOND...

Võimalda õpilasele eraldi ruum, kus ta saab rahuneda või väljendada emotsioone. See ruum võiks pakkuda turvatunnet ja lapsel peaks olema võimalus sinna minna luba küsimata. Seal olles võiks õpilane teha tegevusi, mis toetavad emotsioonide väljendamist, näiteks joonistamine või päeviku pidamine.

Soodusta positiivsete emotsioonide teket, luues visuaalselt ja auditoorselt rahustava keskkonna (näiteks mängides muusikat või rahustavaid helisid, hämardades tulesid või võimaldades õpilastel oma istekohti valida ja sättida).

TÕHUSA KASUTAMISE SOOVITUSED

TRAUMAT ARVESTAV PRAKTIKA

SUHTED...

Õpilase tugevuste rõhutamine võib toetada tema eneseväärikuse tunnet. See on veelgi olulisem nende laste puhul, kes on kogenud eriti keerukaid elusündmusi.

Proovi olla empaatiline, et mõista nende õpilaste elus ette tulevaid raskusi ja nende seisundit mõjutavat olustikku. Samuti on oluline, et lapsed saaksid kinnitust, et teadvustad seda, kuidas need tegurid võivad nende elu mõjutada. Ole teadlik õpilaste erinevatest võimalustest ja suhetest (nt elukorraldus) ning kinnita, et laste tunded ja reaktsioonid, mida võivad mõjutada nende kogemused, on täiesti asjakohased.

Planeeri lühike igapäevane hommikune kohtumine, et küsida (kõikidelt või teatud) õpilastelt, kuidas nad sel päeval end tunnevad, ning et uurida nende une- ja toitumisharjumuste kohta. See soodustab empaatilise suhte loomist, andes lapsele võimaluse rääkida usaldusväärse täiskasvanuga ja täiskasvanule võimaluse õpilast sobival moel toetada.

TAGASISIDE ÕPILASTELT...

Anna õpilastele harjutuste tegemise ajal võimalikult palju valikuvõimalusi, et nad tunneksid end mugavalt ja saaksid võtta vastutust.

Esita avatud küsimusi, et julgustada õpilasi oma tundeid jagama, ilma et nad tunneks, et on juba tekkinud eeldused, mida nad kogeda võiksid. Näiteks küsimus „Kas täna on juhtunud midagi, mis on sulle raske olnud?“ võib olla tulemuslikum kui „Tundub, et sul on halb päev. Kas see on tõsi?“

TÕHUSA KASUTAMISE SOOVITUSED

ÕPI- JA VÕI KÄITUMISRASKUSTEGA ÕPILASED*

JUHENDAMINE...

Näita ette võimalusi, kuidas käituda ning kasutada erinevaid võtteid ja kognitiivseid strateegiaid, näiteks valjusti mõtlemine.

Jaga uuemad ja keerukamad ülesanded väiksemateks, kergemini tehtavateks osadeks.

Kasuta selget ja lihtsat keelt, et selgitada erinevate tegevuste ja mängude reegleid ning seda, miks need on vajalikud.

Toeta õpilase positiivset käitumist, pakkudes sagedasti võimalusi hakkama saada ja tulemusi saavutada. Lase tal tegeleda juba tuttavate harjutustega. Samuti on tähtis õpilast tunnustada, kui ta tabab ära, milline käitumine on konkreetses olukorras sobilik.

Anna õpilasele kohest tagasisidet, et motiveerida teda proovimist jätkama.

Soodusta õpilase eneseregulatsioonioskust enesekontrolli arendamise kaudu. Enesekontrolli strateegiad hõlmavad probleemse käitumise märkamist, sobivate käitumisviiside arendamist, õppimist ning tööriistade loomist, et õpilane saaks hinnata oma edusamme eesmärkide saavutamisel.

KESKKOND...

Juhenda õpilast individuaalselt kas enne või pärast selgituste andmist kogu rühmale. Samuti võib õpilast toetada rühmatöö ajal, et tagada, et ta juhistest aru saab.

* See jaotis sisaldab **õpiraskustega ja/või arengulise mahajäämusega õpilastega** töötamise parimaid tavasid.

AJAKAVA...

Õpilaste motivatsiooni edendamiseks on hea **mitmekesistada tegevuste struktuuri**.

- Paku vaheldumisi välja rohkem ja vähem keerukamaid tegevusi.
- Luba õpilasel vajaduse korral pause teha, et vältida ülestimulatsiooni.

TÕHUSA KASUTAMISE SOOVITUSED

ÕPI- JA VÕI KÄITUMISRASKUSTEGA ÕPILASED*

MATERJALID...

Kasuta visuaalseid vihjeid, mis juhendavad õpilasi liikumaks erinevate ruumide vahel ja mõistmaks abstraktseid ajakavu.

- Kui mõnda ruumi kasutatakse mitmel otstarbel, siis on kasulik seda erinevate märkidega tähistada (nt kui ruumi kasutatakse nii suupistepausi kui ka IVAde rakendamiseks, too märkide abil esile, mis tegevuse jaoks ja millisel ajahetkel seda ruumi kasutatakse).
- Kasuta selesid, et tõsta esile olulised mõisted ja vähendada võimalust, et lapse tähelepanu liigub muudele piasjadele.

Kui õpilased soovivad, võib lasta neil **seista laua taga** või kasutada maalimisel ja joonistamisel molbertit. Nii saavad nad teha kätega laiemaid liigutusi, kasutades selleks õlgu. Sellised liigutused on sageli lihtsamad õpilastele, kelle väiksemad käe- ja randmelihased pole veel välja kujunenud.

SUHTED...

Toeta struktureeritud ja positiivset suhtlust õpiraskustega õpilaste ja teiste klassiruumis viibivate laste vahel, et anda õpilasele võimalus harjutada prosotsiaalseid oskusi, näiteks seda, kuidas klassikaaslastega sobivalt vestelda või millal õpetajale küsimusi esitada.

TAGASISIDE ÕPILASTELT...

Ole õpilase igapäevaste erisuste suhtes paindlik – õpilase käitumine ja sooritus ühel päeval ei pruugi olla samasugune, mis teisel päeval. Pea meeles, et õppeprotsess ei ole sirgjooneline.

TÕHUSA KASUTAMISE SOOVITUSED

MITMEKEELSED ÕPPIJAD

JUHENDAMINE...

Kasuta lauseraame. Lause- ja küsimuse algatajad, nagu „Täna ma tunnen, et _____“, võivad vähendada stressi, julgustada keskendumisele õppetunni põhiosadele ja aidata tutvustada olulist sõnavara.

Jälgi sõnavara kasutust, et aidata õpilastel juhendeid mõista.

- Kasuta igapäevaseid ja sageli kasutatavaid sõnu (nt istu, mõtle, partner).
- Kasuta sugulussõnu, et ühendada sõnavara õpilaste kodukeelega (nt autobuss/автобус/avtobus või fantastiline/фантастика/fantastika).

Selgita tundmatute terminite tähendust, mil iganes võimalik.

Kasuta lausete ja mõtete vahel pikemaid pause, et õpilased jõuaksid sisu ja keelt peas töödelda. Näiteks pärast küsimuse esitamist ütle: „Ma lasen mõne minuti pärast kellelgi sellele küsimusele vastata, kuid kõigepealt võtke aega, et sellele mõelda.“

Arenda õpilaste oskust loetut mõista, õpetades selgeid strateegiaid, mis aitavad keerulist keelt ja sisu dešifreerida.

Kasuta eri kultuure käsitlevat kirjandust – see võib suurendada õpilaste huvi.

TAGASISIDE ÕPILASTELT...

Rakenda diferentseeritud õpet, võimaldades õpilastel eri moel näidata, mida nad on õppinud.

- Paku välja erinevaid meetodeid, kuidas õpilased saavad õpitust arusaamist väljendada (nt kirjutage laul või luuletus, lavastage etendus).
- Luba õpilastel tegevuse lõpetamiseks töötada iseseisvalt või rühmas.

SUHTED...

Ole mõistev erinevate suhtlusstiilide suhtes ja arvesta erinevate kultuurinormidega (isiklik ruum, puudutamine ja silmside).

TUNNETE JÕUD

Tunnete jõud

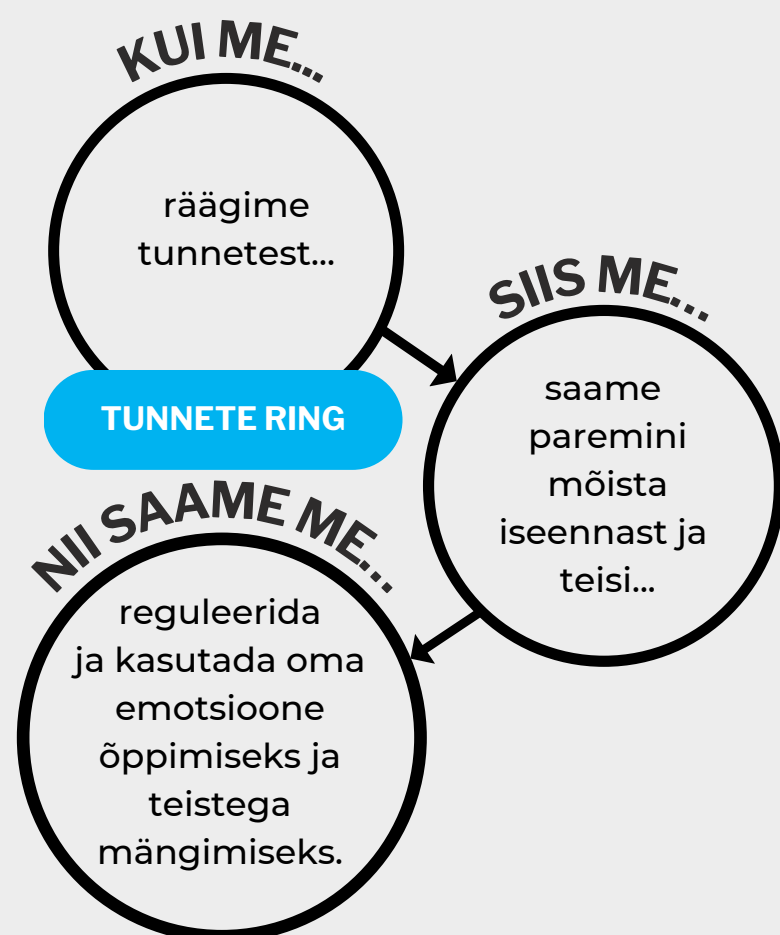

LASTEAED

MIS SEE ON? Aruteluring tunnete jagamiseks.

MILLEST SEE ON? Tundesõnavara kujundamine ja emotsioonide kohta teadmiste kogumine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ „Tunnete näokaardid“
(vabatahtlik)

EESMÄRK

Tunnete üle arutlemine on vajalik, et oma emotsioone tundma õppida ja tundesõnavara arendada. Tunnetest rääkimine aitab meil ennast paremini mõista ja luua teistega tugevamaid suhteid.

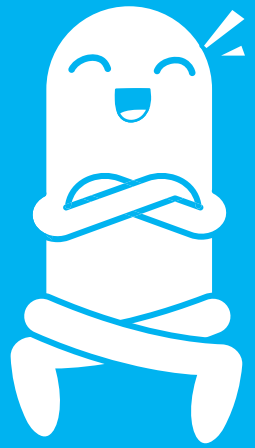
JUHEND

1. Leia sobiv aeg, et teha 15-minutiline harjutus (soovitavalt hommikul või hetk tunnis enne õppetegevust, pärast vahetundi).
2. Kogu õpilased ringi istuma või seisma ja tervita igat õpilast, kes liitub. Võid alustada ringi lauluga, mida klassile meeldib koos laulda.
3. Alustuseks räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST ja seejärel arutage mõne minuti jooksul järgmist: „Mis on tunded? Kuidas sa tead, kuidas sa end tunned? Mis tunne on kehas, kui koged erinevaid tundeid?“
4. Pärast arutelu küsi: „Kuidas sa end täna tunned?“ Võid paluda lastel, kes seda soovivad, oma tunnetest rääkida.

➤➤➤ **VAJALIK:** anna järgemööda igale ringis istujale võimalus oma mõtteid jagada.

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasutage põhiemotsioone väljendavaid sõnu (nt rõõmus, kurb, hirmunud, vihane) või metafoorseid väljendeid (nt ilmametafoor: päikesepaisteline, pilvine, vahelduva pilvisusega jne) või hinnake oma tuju sõrmedel (5 sõrme = suurepärase tuju; 1 sõrm = kohutav tuju).

Tunnete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Mis tunne oli oma tundeid jagada?
- Kas on aegu, mil sa ei soovi oma tundeid jagada?
- Kas oskad öelda, mida teine inimene tunneb? Mille järgi sa seda tead?
- Kas loomadel on tunded? Kuidas sa tead?
- Millal sa tahaksid koolis või kodus rääkida sellest, kuidas sa ennast tunnend?

NÕUANDED

Luba õpilastel vastata oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Lastele, kes võivad vajada lisaage, võid küsimused vihjena esitada juba varem, et nad saaksid oma vastuse üle mõelda.

Luba õpilastel mõtteid jagada või oma kord vahele jätta, kui nad seda soovivad.

AASTA JOOKSUL...

Koolieelse õppe eesmärk on aidata lastel mõista, mida nad tunnevad ja miks nad nii tunnevad (st mis on see, mis põhjustab mingeid konkreetseid tundeid). Pole õigeid ega valesid vastuseid; õpilased peaksid nendele küsimustele lähenema avatud mõtteviisiga.

Alustuseks sea eesmärgiks, et õpilased õpiksid mõistma ning harjuksid kasutama erinevaid tundeid väljendavaid sõnu. Kasuta õppimise toetamiseks „Tunnete näokaarte“. Keskendu esmalt põhiemotsioonidele: rõõmus, kurb, vihane ja hirmunud. Näita „Tunnete näokaarte“ ja arutage lastega, kuidas iga emotsioon välja näeb, kõlab ja tundub.

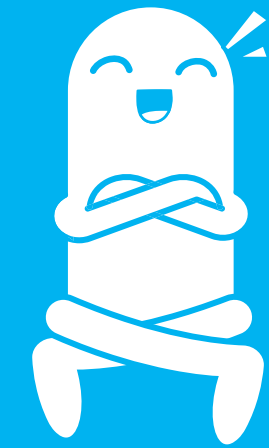
Sel ajal kui õpilased harjuvad tundeid väljendavate sõnadega, võid neid julgustada mõtlema ja kirjeldama, miks nad tunnevad nii, nagu nad tunnevad (st mis juhtus, et sa end nii tunnend?).

Kui õpilased on enamaks valmis, hakake arutlema selle üle, kuidas me tunnetele reageerime.

Lisa ringiharjutusele arutelu selle kohta, kuidas me saame tuttavates olukordades teiste emotsioonidele vastata. Lase rühmal mõelda erinevatele viisidele, kuidas saab reageerida, kui teised oma tundeid jagavad (nt kallistada, kuulata, pakkuda välja koos mängida, abi küsida jne).

TUNNETE JÕUD

Tunnete jõud

ESIMENE KLASS

MIS SEE ON? Aruteluring tunnete jagamiseks.

MILLEST SEE ON? Tundesõnavara kujundamine ja emotsioonide kohta teadmiste kogumine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ „Tunnete näokaardid“
(vabatahtlik)

EESMÄRK

Tunnete üle arutlemine on vajalik, et oma emotsioone tundma õppida ja tundesõnavara arendada. Tunnetest rääkimine aitab meil ennast paremini mõista ja luua teistega tugevamaid suhteid.

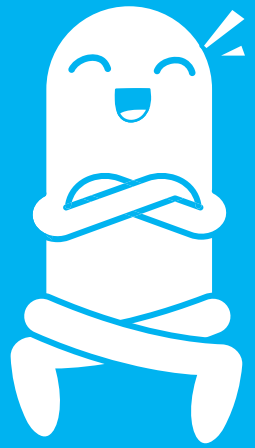
JUHEND

1. Leia sobiv aeg, et teha 15-minutiline harjutus (soovitavalt hommikul või hetk tunnis enne õppetegevust pärast vahetundi).
2. Kogu õpilased ringi istuma või seisma ja tervita igat õpilast, kes liitub. Võid alustada ringi lauluga, mida klassile meeldib koos laulda.
3. Alustuseks räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST ja seejärel arutage mõne minuti jooksul järgmist: „Mis on tunded? Kuidas sa tead, kuidas sa end tunned? Mis tunne on, kui tunned kehas tundeid?“
4. Pärast arutelu küsi: „Kuidas sa end täna tunned?“ Võid paluda lastel, kes seda soovivad, oma tunnetest rääkida.

➤➤➤ **VAJALIK:** anna järgemööda igale ringis istujale võimalus oma mõtteid jagada.

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasutage põhiemotsioone väljendavaid sõnu (nt rõõmus, kurb, hirmunud, vihane) või metafoorseid väljendeid (nt ilmametafoor: päikesepaisteline, pilvine, vahelduva pilvisusega jne) või hinnake oma tuju sõrmedel (5 sõrme = suurepärase tuju; 1 sõrm = kohutav tuju).

Tunnete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Mis tunne oli oma tundeid jagada?
- Kas on aegu, mil sa ei soovi oma tundeid jagada?
- Kas oskad öelda, mida teine inimene tunneb? Mille järgi sa seda tead?
- Kas loomadel on tunded? Kuidas sa tead?
- Millal sa tahaksid koolis või kodus rääkida sellest, kuidas sa ennast tunnend?

NÕUANDED

Luba õpilastel vastata oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Lastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid küsimused vihjena esitada juba varem, et nad saaksid oma vastuse üle mõelda.

Luba õpilastel mõtteid jagada või oma kord vahele jätta, kui nad seda soovivad.

AASTA JOOKSUL...

Esimene klass on aeg, mil tuleb jätkata teadlikkuse avardamist põhiemotsioonidest ja sõnadest, mida me nende kirjeldamiseks kasutame. Selle aasta õppe-eesmärk on aidata lastel mõelda, mida nad tunnevad ja miks nad nii tunnevad (st mis on see, mis põhjustab mingeid konkreetseid tundeid). Pole õigeid ega valesid vastuseid; õpilased peaksid nendele küsimustele lähenema avatud mõtteviisiga.

Alustuseks sea eesmärgiks, et õpilased õpiksid mõistma ning harjuksid kasutama erinevaid tundeid väljendavaid sõnu. Kasuta õppimise toetamiseks „Tunnete näokaarte“. Keskendu esmalt põhiemotsioonidele: rõõmus, kurb, vihane ja hirmunud. Näita „Tunnete näokaarte“ ja arutage lastega, kuidas iga emotsioon välja näeb, kõlab ja tundub.

Sel ajal kui õpilased harjuvad sõnadega, võid neid julgustada mõtlema ja kirjeldama, miks nad tunnevad nii, nagu nad tunnevad (st mis juhtus, et sa end nii tunnend?).

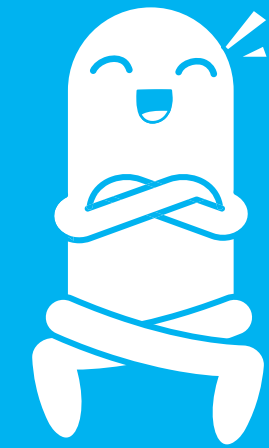
Kui õpilased on enamaks valmis, hakake arutlema selle üle, kuidas me tunnetele reageerime.

Lisa ringiharjutusele arutelu selle kohta, kuidas me saame tuttavates olukordades teiste emotsioonidele vastata. Lase rühmal mõelda erinevatele viisidele, kuidas saab reageerida, kui teised oma tundeid jagavad (nt kallistada, kuulata, pakkuda välja koos mängida, abi küsida jne).

TUNNETE JÕUD

Tunnete jõud

TEINE KLASS

MIS SEE ON? Aruteluring tunnete jagamiseks.

MILLEST SEE ON? Tundesõnavara kujundamine ja emotsioonide kohta teadmiste kogumine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

Mitte midagi

EESMÄRK

Tunnete üle arutlemine on vajalik, et oma emotsioone tundma õppida ja tundesõnavara arendada. Tunnetest rääkimine aitab meil ennast paremini mõista ja luua teistega tugevamaid suhteid.

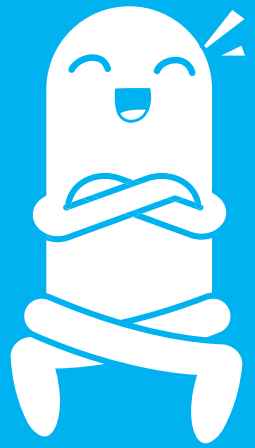
JUHEND

1. Leia sobiv aeg, et teha 15-minutiline harjutus (soovitavalt hommikul või hetk tunnis enne õppetegevust, pärast vahetundi).
2. Palu õpilastel istuda või seista ringis ja tervita igat õpilast, kes liitub. Võid alustada ringi lauluga, mida klassile meeldib koos laulda.
3. Alustuseks räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST ja seejärel arutage mõne minuti jooksul järgmist: „Mis on tunded? Kuidas sa tead, kuidas sa end tunned? Mis tunne on, kui tunded kehas tundeid?“
4. Pärast arutelu küsi: „Kuidas sa end täna tunned?“ Võid paluda õpilastel, kes seda soovivad, oma tunnetest rääkida.

➤➤➤ **VAJALIK:** anna järgemööda igale ringis istujale võimalus oma mõtteid jagada. Rikasta õpilaste tundesõnavara, lisades vestlusesse keerukamaid tundeid väljendavaid sõnu (nt elevil, murelik, uudishimulik, piinlikkust tundev, häbelik, segaduses, põnevil).

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasutage põhiemotsioone väljendavaid sõnu (nt rõõmus, kurb, hirmunud, vihane) või metafoorseid väljendeid (nt ilmametafoor: päikesepaisteline, pilvine, vahelduva pilvisusega jne) või hinnake oma tuju sõrmedel (5 sõrm = suurepärase tuju; 1 sõrm = kohutav tuju).

Tunnete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Mis tunne oli oma tundeid jagada? Kas on aegu, mil sa ei soovi oma tundeid jagada?
- Kas oskad öelda, mida teine inimene tunneb? Mille järgi sa seda tead?
- Kas loomadel on tunded? Kuidas sa tead?
- Millal sa tahaksid koolis või kodus rääkida sellest, kuidas sa ennast tunned? Mis vahe on [tunde 1] ja [tunde 2] (nt kurb ja mures) vahel? Kas mõlema tunde kogemise tunne kehas on samasugune? Milliste teiste sõnadega saab kirjeldada [tunnet 1]? Aga [tunnet 2]?

NÕUANDED

Luba õpilastel vastata oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Lastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid küsimused vihjena esitada juba varem, et nad saaksid oma vastuse üle mõelda.

Luba õpilastel mõtteid jagada või oma kord vahele jätta, kui nad seda soovivad.

AASTA JOOKSUL...

Teine klass on sobiv aeg, et tundesõnavara avardada ning emotsioone lugemis- ja kirjutusülesandeid tehes ühendada. Selle aasta õppe-eesmärk on rikastada õpilaste emotsioonisõnavara ning julgustada neid kasutama mitmesuguseid emotsioone väljendavaid sõnu oma kooliülesannetes ja arutlustes.

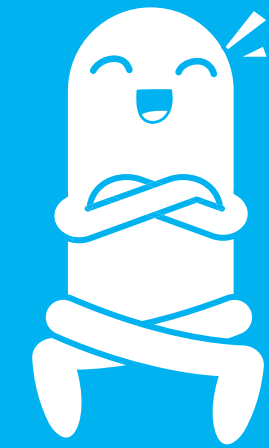
Alustuseks sea eesmärgiks, et õpilased õpiksid mõistma ning harjuksid kasutama erinevaid tundeid väljendavaid sõnu. Looge koos õpilastega „Tundesõnavara sein“ ja lisage sinna aasta jooksul uusi sõnu. Viita sellele seinale lugemis- ja kirjutusülesannete tegemise ajal. „Tundesõnavara sein“ on kõige kasulikum siis, kui kasutada seda sageli ja lasta õpilastel arutleda sõnadevaheliste erinevuste üle (nt mis vahe on tunnetel „hirmunud“ ja „murelik“?). Samuti võite õpilastega uurida erinevate raamatute ja artiklite tegelaskujude tundeid (nt milline sõna sinu arvates kirjeldab kõige paremini seda, mida X tunneb?).

Julgusta õpilasi aasta vältel mõtlema ja kirjeldama, miks nad tunnevad end nii, nagu nad tunnevad (st mis juhtus, mis pani sind nii tundma?). See aitab neil mõista tunnete põhjuseid ja tagajärgi.

Kui õpilased on enamaks valmis, hakake arutlema selle üle, kuidas me tunnete reageerime. Arutage, kuidas saame teiste emotsioonidele vastata. Lase rühmal mõelda erinevatele viisidele, kuidas võib reageerida, kui teised oma tundeid jagavad (nt kallistada, kuulata, pakkuda välja koos mängida, abi küsida jne).

TUNNETE JÕUD

Tunnete jõud

KOLMAS KLASS

MIS SEE ON? Aruteluring tunnete jagamiseks.

MILLEST SEE ON? Tundesõnavara kujundamine ja emotsioonide kohta teadmiste kogumine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ Mitte midagi

EESMÄRK

Tunnete üle arutlemine on vajalik, et oma emotsioone tundma õppida ja tundesõnavara arendada. Tunnetest rääkimine aitab meil ennast paremini mõista ja luua teistega tugevamaid suhteid.

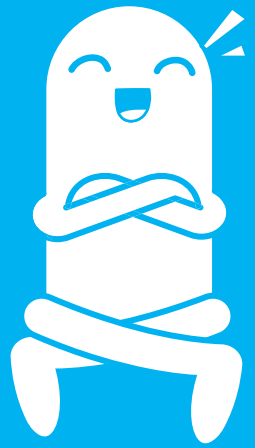
JUHEND

1. Leia sobiv aeg, et teha 15-minutiline harjutus (soovitavalt hommikul või hetk tunnis enne õppetegevust, pärast vahetundi).
2. Palu õpilastel istuda või seista ringis ja tervita igat õpilast, kes liitub. Võid alustada ringi [teadvelolekuharjutuse](#) või visualiseerimisega.
3. Alustuseks räägi õpilastele EESMÄRGIST ja seejärel arutage mõne minuti jooksul järgmist: „Mis on tunded? Kuidas sa tead, kuidas sa end tunded? Mis tunne on, kui tunded kehas tundeid?“
4. Pärast arutelu küsi: „Kuidas sa end täna tunded?“ Võid paluda õpilastel, kes seda soovivad, oma tunnetest rääkida.

➤➤➤ **VAJALIK:** anna järgemööda igale ringis istujale võimalus oma mõtteid jagada. Rikasta õpilaste tundesõnavara, lisades vestlusesse keerukamaid tundeid väljendavaid sõnu (nt rahutu, häbitunne, ebakindel, lustlik, armunud, erutatud).

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasutage põhiemotsioone väljendavaid sõnu (nt rõõmus, kurb, hirmunud, vihane) või metafoorseid väljendeid (nt ilmametafoor: päikesepaisteline, pilvine, vahelduva pilvisusega jne) või hinnake oma tuju sõrmedel (5 sõrme = suurepärase tuju; 1 sõrm = kohutav tuju).

Tunnete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Mis tunne oli oma tundeid jagada? Kas on aegu, mil sa ei soovi oma tundeid jagada?
- Kas oskad öelda, mida teine inimene tunneb? Mille järgi sa seda tead?
- Millal sa tahaksid koolis või kodus rääkida sellest, kuidas sa ennast tunned? Miks on oluline seda teha?
- Mis vahe on [tunde 1] ja [tunde 2] (nt kurb ja mures) vahel? Kas mõlema tunde kogemise tunne kehas on samasugune? Milliste teiste sõnadega saab kirjeldada [tunnet 1]? Aga [tunnet 2]?

NÕUANDED

Luba õpilastel vastata oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Lastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid küsimused vihjena esitada juba varem, et nad saaksid oma vastuse üle mõelda.

Luba õpilastel mõtteid jagada või oma kord vahele jätta, kui nad seda soovivad.

AASTA JOOKSUL...

Kolmas klass on sobiv aeg, et uurida emotsioonide põhjuseid ja tagajärgi – näiteks seda, kuidas tunded mõjutavad käitumist. Selle aasta õppe-eesmärk on õppida mõistma, kuidas tunded mõjutavad meie, aga ka teiste mõtteid, sõnu ja tegusid.

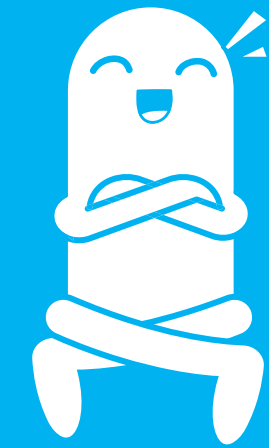
Alustuseks sea eesmärgiks, et õpilased õpiksid mõistma ning harjuksid kasutama erinevaid tundeid väljendavaid sõnu. Looge koos õpilastega „Tundesõnavara sein“ ja lisage sinna aasta jooksul uusi sõnu. Viita sellele seinale, kui loete, kirjutate või harjutate probleemilahendust. Niimoodi saavad õpilased harjutada tundeid väljendavate sõnade kasutamist ka muul ajal ning nende sõnavara rikastub ja muutub mitmekülgsemaks. „Tundesõnavara sein“ on kõige kasulikum siis, kui kasutada seda sageli kogu päeva jooksul.

Julgusta õpilasi aasta vältel mõtlema ja kirjeldama, kuidas tunded mõjutavad käitumist. Siinkohal leiad mõned ideed aruteluteemadeks ja tegevusteks.

- Palu õpilastel kirjutada mõnest mälestusest, mil näis, et tunnetel oli kontroll nende mõtete, sõnade või tegude üle. Mis selle olukorra põhjustas? Mis tunnet/tundeid sa kogesid? Kuidas sa reageerisid?
- Palu õpilastel kirjutada või joonistada „põhjus ja tagajärg“ diagramm erinevat tüüpi tunnete väljendamiseks. Näiteks: „Kui ma tunnen end uhkena/häbelikuna/rumalana, mõjutab see mind sel viisil...“
- Palu õpilastel teha joonistus või maal, milles nad seostavad konkreetseid värve erinevate tunnetega. Lase igal õpilasel lisada igale emotsioonile mitu kirjeldavat sõna.

TUNNETE JÕUD

Tunnete jõud

NELJAS KLASS

MIS SEE ON? Aruteluring tunnete jagamiseks.

MILLEST SEE ON? Tundesõnavara kujundamine ja emotsioonide kohta teadmiste kogumine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ Mitte midagi

EESMÄRK

Tunnete üle arutlemine on vajalik, et oma emotsioone tundma õppida ja tundesõnavara arendada. Tunnetest rääkimine aitab meil ennast paremini mõista ja luua teistega tugevamaid suhteid.

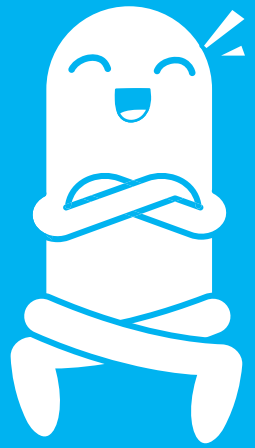
JUHEND

1. Leia sobiv aeg, et teha 15-minutiline harjutus (soovitavalt hommikul või hetk tunnis enne õppetegevust, pärast vahetundi).
2. Palu õpilastel istuda või seista ringis ja tervita igat õpilast, kes liitub. Võid alustada ringi [teadvelolekuharjutuse](#) või visualiseerimisega.
3. Alustuseks räägi õpilastele EESMÄRGIST ja seejärel arutage mõne minuti jooksul järgmist: „Mis on tunded? Kuidas sa tead, kuidas sa end tunded? Mis tunne on, kui tunded kehas tundeid?“
4. Pärast arutelu küsi: „Kuidas sa end täna tunded?“ Võid paluda õpilastel, kes seda soovivad, oma tunnetest rääkida.

➤➤➤ **VAJALIK:** anna järgemööda igale ringis istujale võimalus oma tundeid jagada. Rikasta õpilaste tundesõnavara, lisades vestlusesse keerukamaid tundeid väljendavaid sõnu (nt rahutu, häbitunne, ebakindel, lustlik, armunud, erutatud).

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasutage põhiemotsioone väljendavaid sõnu (nt rõõmus, kurb, hirmunud, vihane) või metafoorseid väljendeid (nt ilmametafoor: päikesepaisteline, pilvine, vahelduva pilvisusega jne) või hinnake oma tuju sõrmedel (5 sõrme = suurepärane tuju; 1 sõrm = kohutav tuju).

Tunnete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Mis tunne oli oma tundeid jagada? Kas on aegu, mil sa ei soovi oma tundeid jagada?
- Kas oskad öelda, mida teine inimene tunneb? Mille järgi sa seda tead?
- Millal sa tahaksid koolis või kodus rääkida sellest, kuidas sa ennast tunned? Miks on oluline seda teha?
- Mis vahe on [tunde 1] ja [tunde 2] (nt kurb ja mures) vahel? Kas mõlema tunde kogemise tunne kehas on samasugune? Milliste teiste sõnadega saab kirjeldada [tunnet 1]? Aga [tunnet 2]?

NÕUANDED

Luba õpilastel vastata oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Lastele, kes võivad vajada lisaage, võid küsimused vihjena esitada juba varem, et nad saaksid oma vastuse üle mõelda.

Luba õpilastel mõtteid jagada või oma kord vahele jätta, kui nad seda soovivad.

AASTA JOOKSUL...

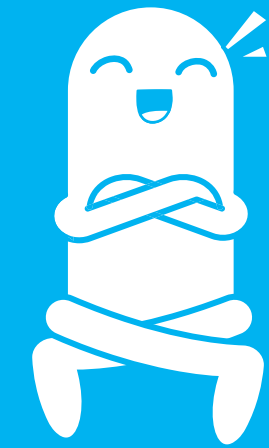
Neljandas klassis peaks jätkama emotsioonide põhjuste ja tagajärgede uurimist ning siduma need probleemide ja konfliktide lahendamisega. Selle aasta õppe-eesmärk on õppida mõistma, kuidas tunded mõjutavad meie, aga ka teiste mõtteid, sõnu ja tegusid.

Alustuseks sea eesmärgiks, et õpilased õpiksid mõistma ning harjuksid kasutama erinevaid tundeid väljendavaid sõnu. Looge koos õpilastega „Tundesõnavara sein“ ja lisage sinna aasta jooksul uusi sõnu. Viita sellele seinale, kui loete, kirjutate või harjutate probleemilahendust. Niimoodi saavad õpilased harjutada tundeid väljendavate sõnade kasutamist ka muul ajal ning nende sõnavara rikastub ja muutub mitmekülgsemaks. Aita õpilastel mõista, kuidas nad end tunnevad olukorras, kus on tekkinud konflikt. Abivahendina võid tuua [mina-sõnumi näite](#) ning lasta õpilastel kasutada sõnu „Tundesõnavara seinalt“.

Julgusta õpilasi aasta vältel kasutama tundeid väljendavaid sõnu õppeolukordades, kus on tekkinud konflikt, lahkarvamused või väljakutsed. Lisa ringiharjutusele arutelu selle üle, kuidas õpilased saavad kasutada rikkalikku tundesõnavara, et paremini mõista nii oma kui ka teiste kogemusi, vaateid, perspektiive, vajadusi ja soove: „*Kui sa kirjeldad oma kaaslastele, kuidas sa end tunned, mõistavad nad sind paremini ja saavad sind vajaduse korral toetada.*“ Harjutage mina-sõnumite vahetamist, et toetada empaatia ning vestluskaaslase vaatenurgaga arvestamise oskuse arengut. Seejärel pakkuge kordamööda välja võimalikke lahendusi, mis sobivad kõigile osapooltele.

TUNNETE JÕUD

Tunnete jõud

VIIES KLASS

MIS SEE ON? Aruteluring tunnete jagamiseks.

MILLEST SEE ON? Tundesõnavara kujundamine ja emotsioonide kohta teadmiste kogumine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ Mitte midagi

EESMÄRK

Tunnete üle arutlemine on vajalik, et oma emotsioone tundma õppida ja tundesõnavara arendada. Tunnetest rääkimine aitab meil ennast paremini mõista ja luua teistega tugevamaid suhteid.

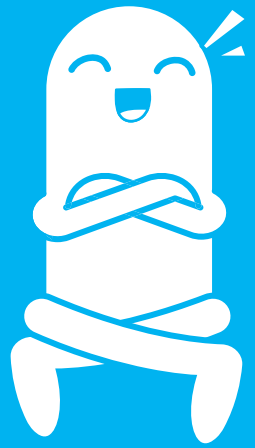
JUHEND

1. Leia sobiv aeg, et teha 15-minutiline harjutus (soovitavalt hommikul või hetk tunnis enne õppetegevuse algust, pärast vahetundi).
2. Palu õpilastel istuda või seista ringis ja tervita igat õpilast, kes liitub. Võid alustada ringi [teadvelolekuharjutuse](#) või visualiseerimisega.
3. Alustuseks räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST ja seejärel arutage mõne minuti jooksul järgmist: „Mis on tunded? Kuidas sa tead, kuidas sa end tunned? Mis tunne on, kui tunded kehas tundeid?“
4. Pärast arutelu küsi: „Kuidas sa end täna tunned?“ Võid paluda õpilastel, kes seda soovivad, oma tunnetest rääkida.

➤➤➤ **VAJALIK:** anna järgemööda igale ringis istujale võimalus oma mõtteid jagada. Rikasta õpilaste tundesõnavara, lisades vestlusesse keerukamaid tundeid väljendavaid sõnu (nt rahutu, häbitunne, ebakindel, lustlik, armunud, erutatud).

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasutage põhiemotsioone väljendavaid sõnu (nt rõõmus, kurb, hirmunud, vihane) või metafoorseid väljendeid (nt ilmametafoor: päikesepaisteline, pilvine, vahelduva pilvisusega jne) või hinnake oma tuju sõrmedel (5 sõrme = suurepärane tuju; 1 sõrm = kohutav tuju).

Tunnete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Mis tunne oli oma tundeid jagada? Kas on aegu, mil sa ei soovi oma tundeid jagada?
- Millal sa tahaksid koolis või kodus rääkida sellest, kuidas sa ennast tunnend? Miks on oluline seda teha?
- Kas su tunded mõjutavad sinu käitumist? Mida võivad need tunded panna sind tegema?
- Kas [ajaloolisel isikul] olid tunded? Mis sa arvad, kuidas ta end [ajaloolise sündmuse] ajal tundis? Mida võisid need tunded panna teda tegema?

NÕUANDED

Luba õpilastel vastata oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Lastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid küsimused vihjena esitada juba varem, et nad saaksid oma vastuse üle mõelda.

Luba õpilastel mõtteid jagada või oma kord vahele jätta, kui nad seda soovivad.

AASTA JOOKSUL...

Viies klass on sobiv aeg, et põimida emotsioone teistesse õppetegevustesse ja üldisematesse vestlustesse maailmateemadel – näiteks mis rolli võivad emotsioonid mängida sotsiaalsete, poliitiliste, ühiskonna- ja ajaloosündmuste ajendamisel.

Alustuseks sea eesmärgiks, et õpilased õpiksid mõistma ning harjuksid kasutama erinevaid tundeid väljendavaid sõnu.

Lase õpilastel kirjutada tunnetel põhinevaid luuletusi.

1. Palu neil metafooride kaudu kirjeldada oma tunnet, võrreldes seda inimese, koha või asjaga, mis on neile tähendusrikas.

Too paar näidet (nt _ on kui rong; _ on kui padi; _ on kui lõvi luuramas jne).

2. Siis loetle selle nimisõna, koha või asja omadused. Näide: „Elevus on kui rong (kiire, liikuv, sihtkoht, rööbastee).“

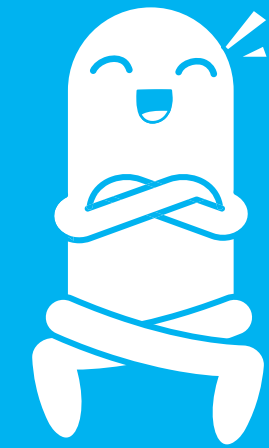
3. Seejärel laienda metafoori, vastates küsimustele võrdluse kohta: kes? Mis? Kus? Ja miks? Või kuidas? Näide: „Elevus on kui rong / Liigub kiiresti mööda rööbasteed / Oodatakse sihtkohta / Kiire kohalejõudmine“.

Sel ajal kui õpilased rikastavad oma tundesõnavara, võid neid julgustada mõtlema, miks nad tunnevad nii, nagu nad tunnevad (st millised on põhjused ja tagajärjed?).

Uurige õpilastega, kuidas emotsioonid mõjutavad käitumist ja erinevate sündmuste tekkimist ning kulgemist. Lisa ringiharjutusele arutelu selle üle, kuidas tunded võivad mõjutada sõnu ja tegusid. Lase rühmal mõelda erinevatele näidetele olukordadest, kui emotsioonid on ajendanud ja mõjutanud sotsiaalseid, poliitilisi, ühiskonna- ja ajaloosündmusi.

TUNNETE JÕUD

Tunnete jõud

KUUES KLASS

MIS SEE ON? Aruteluring tunnete jagamiseks.

MILLEST SEE ON? Tundesõnavara kujundamine ja emotsioonide kohta teadmiste kogumine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ Mitte midagi

EESMÄRK

Tunnete üle arutlemine on vajalik, et oma emotsioone tundma õppida ja tundesõnavara arendada. Tunnetest rääkimine aitab meil ennast paremini mõista ja luua teistega tugevamaid suhteid.

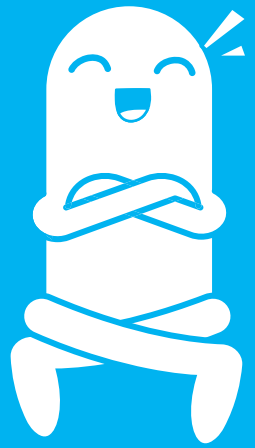
JUHEND

1. Leia sobiv aeg, et teha 15-minutiline harjutus (soovitavalt hommikul või hetk tunnis enne õppetegevuse algust, pärast vahetundi).
2. Palu õpilastel istuda või seista ringis ja tervita igat õpilast, kes liitub. Võid alustada ringi [teadvelolekuharjutuse](#) või visualiseerimisega.
3. Alustuseks räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST ja seejärel arutage mõne minuti jooksul järgmist: „Mis on tunded? Kuidas sa tead, kuidas sa end tunned? Mis tunne on, kui tunded kehas tundeid?“
4. Pärast arutelu küsi: „Kuidas sa end täna tunned?“ Võid paluda õpilastel, kes seda soovivad, oma tunnetest rääkida.

➤➤➤ **VAJALIK:** anna järgemööda igale ringis istujale võimalus oma mõtteid jagada. Rikasta õpilaste tundesõnavara, lisades vestlusesse keerukamaid tundeid väljendavaid sõnu (nt rahutu, häbitunne, ebakindel, lustlik, armunud, erutatud).

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasutage põhiemotsioone väljendavaid sõnu (nt rõõmus, kurb, hirmunud, vihane) või metafoorseid väljendeid (nt ilmametafoor: päikesepaisteline, pilvine, vahelduva pilvisusega jne) või hinnake oma tuju sõrmedel (5 sõrme = suurepärane tuju; 1 sõrm = kohutav tuju).

Tunnete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Mis tunne oli oma tundeid jagada? Kas on aegu, mil sa ei soovi oma tundeid jagada?
- Millal sa tahaksid koolis või kodus rääkida sellest, kuidas sa ennast tunnend? Miks on oluline seda teha?
- Kas sinu tunded mõjutavad su käitumist? Mida võivad need tunded panna sind tegema?
- Kas [ajaloolisel isikul] olid tunded? Mis sa arvad, kuidas ta end [ajaloolise sündmuse] ajal tundis? Mida võisid need tunded panna teda tegema?

NÕUANDED

Luba õpilastel vastata oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Lastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid küsimused vihjena esitada juba varem, et nad saaksid oma vastuse üle mõelda.

Luba õpilastel mõtteid jagada või oma kord vahele jätta, kui nad seda soovivad.

AASTA JOOKSUL...

Kuues klass on sobiv aeg, et jätkata emotsioonide põimimist teistesse õppetegevustesse ja õppida mõistma, kuidas saab emotsioone siduda üldisemate vestlustega maailma ja sündmuste kohta.

Alustuseks sea eesmärgiks, et õpilased õpiksid mõistma ning harjuksid kasutama erinevaid tundeid väljendavaid sõnu. Lase õpilastel kirjutada tunnetel põhinevaid luuletusi.

1. Palu neil metafooride kaudu kirjeldada oma tunnet, võrreldes seda inimese, koha või asjaga, mis on neile tähendusrikas. Too paar näidet (nt _ on kui rong; _ on kui padi; _ on kui lövi luuramas jne).
2. Siis loetle selle nimisõna, koha või asja omadused. Näide: „Elevus on kui rong (kiire, liikuv, sihtkoht, rööbastee).“
3. Seejärel laienda metafoori, vastates küsimustele võrdluse kohta: kes? Mis? Kus? Ja miks? Või kuidas? Näide: „Elevus on kui rong / Liigub kiiresti mööda rööbasteed / Oodatakse sihtkohta / Kiire kohalejõudmine“

Uurige õpilastega, kuidas emotsioonid mõjutavad käitumist ja erinevate sündmuste teket ning kulgemist. Lisa ringiharjutusele arutelu selle üle, kuidas tunded võivad mõjutada sõnu ja tegusid. Lase rühmal mõelda erinevatele näidetele olukordades, kui emotsioonid on ajendanud ja mõjutanud sotsiaalseid, poliitilisi, ühiskonna- ja ajaloosündmusi. Näiteks võid ajaloo-, teadus- või ühiskonnaõpetuse tunnis küsida, kuidas võisid konkreetsed ajaloolised isikud end maadeavastus-, muutus-, revolutsiooni-, tragöödiahetkedel tunda. Küsi, kuidas nad võisid end tunda loo/jutustuse eri hetkedel – ja kuidas need tunded olid seotud käitumise või tegevusega.

LAHE SELL

MIS SEE ON? Iga klassi õpilase väärtustamise tegevus.

MILLEST SEE ON? Üksteisele komplimentide tegemine ja üksteise kiitmine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

 Laheda Selli tunnistus

EESMÄRK

Igaüks saab võimaluse olla Lahe Sell. Kui sa oled Lahe Sell, üritame me kõik märgata ja jälgida, mida sa teed hästi, ja mõtleme tunnustusele, mida sulle päeva/nädala lõpus ette kanda. Üksteise positiivsete tegude ja omaduste märkamine ning jagamine on julgustav ja aitab luua ühtsemat klassiõhustikku.

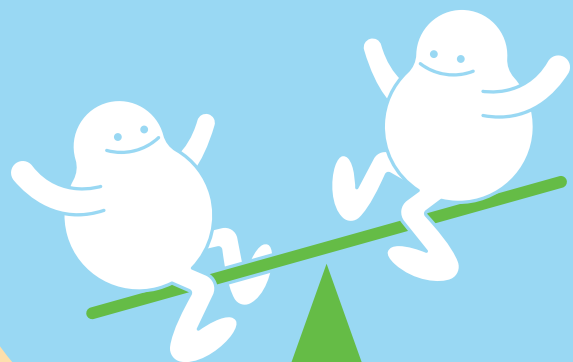
JUHEND

1. Valige iga päeva alguses loosiga (nt pimesi kotist nimede tõmbamisega) Lahe Sell. Kui kõigil on olnud võimalus olla Lahe Sell, jätkake Laheda Selli valimisega kord nädalas. Kasutada võib nt [VEPA](#) nimepulkade meetodit.
2. Anna klassile teada, kes on selle päeva/nädala Lahe Sell, ja räägi harjutuse EESMÄRGIST. Leppige kokku mõni tunnusmärk, mille järgi Laheda Selli ära tunneb (nt mõni riietusese, nööp, keep, müts). Võid ka pakkuda Lahedale Sellile erilisi töid või privileege (nt abiõpetaja).
3. Selgita, et kogu päeva/nädala jooksul tuleb kõigil mõelda, mis komplimente Lahedale Sellile teha (nt abivalmis, järgib korraldusi, on lahke, hea sõber). Ka pisasjad väärivad märkamist ja mainimist.
4. Leia klassis eraldi koht, kuhu koguda või postitada päeva/nädala jooksul kirjutatud komplimentid. Päeva/nädala lõpus loe komplimentid valju häälega ette. Valige kolm kõige tähendusrikkamat, mis tunnistusele kanda. Seejärel andke Lahedale Sellile tunnistus koju kaasa.

➤➤➤ **VAJALIK:** valik peab olema juhuslik ja kõik lapsed peavad saama olla Lahe Sell sama palju kordi. Valimist ei tohiks mõjutada käitumine, hinded ega miski muu. Mõned lapsed ei saa palju tunnustust, mistõttu see harjutus just selleks ongi, et toetada ja kinnitada iga lapse väärtust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** komplimentide kogumise, postitamise ja tähistamise viis. See, millal ja kuidas tähistate.

Suhete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Lahe Sell: mis tunne oli komplimente saada? Mida sa märkasid? Mida su klassikaaslased märkasid, mida sa ise ei olnud varem endale teadvustanud?
- Kõik teised: mis tunne oli Lahedale Sellile komplimente teha? Millele sa tähelepanu pöörasid, et Lahedale Sellile komplimente teha? Mis olukordades saame veel kaaslasele julgustavaid sõnu öelda? Kodus? Koolis? Mänguväljakul? Kas sulle meenub üks kompliment, mille keegi sulle tegi ja mis pani sind end eriti hästi tundma? Miks see sinus sellise tunde tekitas?

NÕUANDED

Luba õpilastel komplimente teha oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Õpilastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid anda rohkem aega, et komplimente välja mõelda. Samuti toeta neid vajaduse korral, et aidata neil märgata ja vastu võtta komplimente, mis on neile mõeldud.

Lase õpilastel valida, kas nad tahavad enda Laheda Selli komplimentide ettelugemist kogu klassi ees või lugeda neid omaette.

AASTA JOOKSUL...

Koolieelsel ajal tuleks kasvatada laste teadlikkust teistest inimestest – näha teistes ja nende käitumises head. See on ka aeg, mil kujundada positiivne enesehinnang – teadvustada oma tugevaid külgi.

Alustuseks on vaja ette näidata, kuidas käib komplimentide tegemine. Selleks tee ise õpilastele komplimente. Õpilaste hea käitumise märkamine ja esiletoomine on õpetlik viis, et neid tunnustada ja samas anda oma eeskujuga ettekujutus, kuidas komplimendid välja näevad, kõlavad ja tunduvad. Tee igale lapsele vähemalt üks konkreetne kompliment päevas.

Kui õpilased harjuvad komplimente tegema, võid neile anda ülesande teha üksteisele tähendusrikkamaid komplimente (nt „Mulle meeldib, kuidas sa tahad minuga _ jagada“ on sisukam kui „Mulle meeldib su särk“). Selgita, et Laheda Selli harjutuse eesmärk on tunnustada seda, kes sa oled või midas sa teinud oled, mitte seda, mis sul on.

Olenevalt õpilase soovist valmista tunnistuse asemel Laheda Selli kroon või müts, mida õpilane saaks päeva/nädala jooksul kanda.

Aasta lõpus palu õpilastel jagada saadud komplimente, mis neile aasta jooksul kõrva jäid.

LAHE SELL

MIS SEE ON? Iga klassi õpilase väärtustamise tegevus.

MILLEST SEE ON? Üksteisele komplimentide tegemine ja üksteise kiitmine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

 Laheda Selli tunnistus

EESMÄRK

Igaüks saab võimaluse olla Lahe Sell. Kui sa oled Lahe Sell, üritame me kõik märgata ja jälgida, mida sa teed hästi, ja mõtleme tunnustusele, mida sulle päeva/nädala lõpus ette kanda. Üksteise positiivsete tegude ja omaduste märkamine ning jagamine on julgustav ja aitab luua ühtsemat klassiõhustikku.

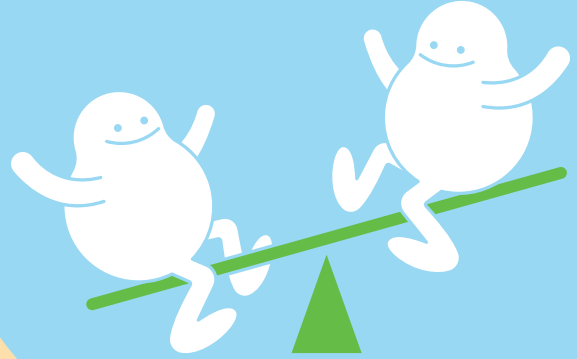
JUHEND

1. Valige iga päeva alguses loosiga (nt pimesi kotist nimede tõmbamisega) Lahe Sell. Kui kõigil on olnud võimalus olla Lahe Sell, jätkake Laheda Selli valimisega kord nädalas. Kasutada võib nt [VEPA](#) nimepulkade meetodit.
2. Anna klassile teada, kes on selle päeva/nädala Lahe Sell, ja räägi EESMÄRGIST. Leppige kokku mõni tunnusmärk, mille järgi Laheda Selli ära tunneb (nt mõni riideese, nööp, keep, müts). Võid ka pakkuda Lahedale Sellile erilisi töid või privileege (nt abiõpetaja).
3. Selgita, et kogu päeva/nädala jooksul tuleb kõigil mõelda, mis komplimente Lahedale Sellile teha (nt abivalmis, järgib korraldusi, on lahke, hea sõber). Ka pisasjad väärivad märkamist ja mainimist.
4. Leia klassis eraldi koht, kuhu koguda või postitada päeva/nädala jooksul kirjutatud komplimentid. Päeva/nädala lõpus loe komplimentid valju häälega ette. Valige kolm kõige tähendusrikkamat, mis tunnustusele kanda. Seejärel andke tunnustus Lahedale Sellile koju kaasa.

➤➤➤ **VAJALIK:** valik peab olema juhuslik ja kõik lapsed peavad saama olla Lahe Sell sama palju kordi. Valikut ei tohiks mõjutada käitumine, hinded ega miski muu. Mõned lapsed ei saa palju tunnustust, mistõttu see harjutus just selleks ongi, et toetada ja kinnitada iga lapse väärtust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** komplimentide kogumise, postitamise ja tähistamise viis. See, millal ja kuidas tähistate.

Suhete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Lahe Sell: mis tunne oli komplimente saada? Mida sa märkasid? Mida su klassikaaslased märkasid, mida sa ise ei olnud varem endale teadvustanud?
- Kõik teised: mis tunne oli Lahedale Sellile komplimente teha? Millele sa tähelepanu pöörasid, et Lahedale Sellile komplimente teha? Mis olukordades saame veel kaaslasele julgustavaid sõnu öelda? Kodus? Koolis? Mänguväljakul? Kas sulle meenub üks kompliment, mille keegi sulle tegi ja mis pani sind end eriti hästi tundma? Miks see sinus sellise tunde tekitas?

NÕUANDED

Luba õpilastel komplimente teha oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Õpilastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid anda rohkem aega, et komplimente välja mõelda. Samuti toeta neid vajaduse korral, et aidata neil märgata ja vastu võtta komplimente, mis on neile mõeldud.

Lase õpilastel valida, kas nad tahavad enda Laheda Selli komplimentide ettelugemist kogu klassi ees või lugeda neid omaette.

AASTA JOOKSUL...

Esimene klass on sobiv aeg, et jätkata teadlikkuse kasvatamist teistest inimestest ja arendada keeleoskust, et teha ja vastu võtta komplimente (nt „Mulle meeldib, kuidas sa...“, „Ma hindan, et sa...“, „Täna sind“ jne).

Alustuseks on vaja ette näidata, kuidas käib komplimentide tegemine. Selleks tee ise õpilastele komplimente. Õpilaste hea käitumise märkamine ja esiletoomine on õpetlik viis, et neid tunnustada ja samas anda oma eeskujuga ettekujutus, kuidas komplimendid välja näevad, kõlavad ja tunduvad. Tee võimalusel igale lapsele vähemalt üks konkreetne kompliment päevas.

Kui õpilased harjuvad komplimente tegema, võid anda neile ülesande teha üksteisele tähendusrikkamaid komplimente (nt „Mulle meeldib, kuidas sa tahad minuga _ jagada“ on sisukam kui „Mulle meeldib su särk“). Selgita, et Laheda Selli harjutuse eesmärk on tunnustada seda, kes sa oled või mida sa teinud oled, mitte seda, mis sul on.

Olenevalt õpilase soovist valmista tunnistuse asemel Laheda Selli kroon või müts, mida õpilane saaks päeva/nädala jooksul kanda.

Aasta lõpus palu õpilastel jagada saadud komplimente, mis neile aasta jooksul kõrvu jäid.

LAHE SELL

MIS SEE ON? Iga klassi õpilase väärtustamise tegevus.

MILLEST SEE ON? Üksteisele komplimentide tegemine ja üksteise kiitmine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

 Laheda Selli tunnistus

EESMÄRK

Igaüks saab võimaluse olla Lahe Sell. Kui sa oled Lahe Sell, üritame me kõik märgata ja jälgida, mida sa teed hästi, ja mõtleme tunnustusele, mida sulle päeva/nädala lõpus ette kanda. Üksteise positiivsete tegude ja omaduste märkamine ning jagamine on julgustav ja aitab luua ühtsemat klassiõhustikku.

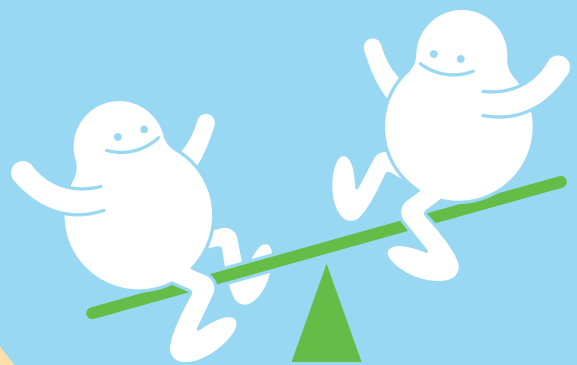
JUHEND

1. Valige iga päeva alguses loosiga (nt pimesi kotist nimede tõmbamisega) Lahe Sell. Kui kõigil on olnud võimalus olla Lahe Sell, jätkake Laheda Selli valimisega kord nädalas. Kasutada võib nt [VEPA](#) nimepulkade meetodit.
2. Anna klassile teada, kes on selle päeva/nädala Lahe Sell, ja räägi EESMÄRGIST. Leppige kokku mõni tunnusmärk, mille järgi Laheda Selli ära tunneb (nt mõni riideese, nööp, keep, müts). Võid ka pakkuda Lahedale Sellile erilisi töid või privileege (nt abiõpetaja).
3. Selgita, et kogu päeva/nädala jooksul tuleb kõigil mõelda, mis komplimente Lahedale Sellile teha (nt abivalmis, järgib korraldusi, on lahke, hea sõber). Ka pisasjad väärivad märkamist ja mainimist.
4. Leia klassis eraldi koht, kuhu koguda või postitada päeva/nädala jooksul kirjutatud komplimentid. Päeva/nädala lõpus loe komplimentid valju häälega ette. Valige kolm kõige tähendusrikkamat, mis tunnistusele kanda. Seejärel andke tunnistus Lahedale Sellile koju kaasa.

➤➤➤ **VAJALIK:** valik peab olema juhuslik ja kõik lapsed peavad saama olla Lahe Sell sama palju kordi. Valikut ei tohiks mõjutada käitumine, hinded ega miski muu. Mõned lapsed ei saa palju tunnustust, mistõttu see harjutus just selleks ongi, et toetada ja kinnitada iga lapse väärtust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** komplimentide kogumise, postitamise ja tähistamise viis. See, millal ja kuidas tähistate.

Suhete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Lahe Sell: mis tunne oli komplimente saada? Mida sa märkasid? Mida su klassikaaslased märkasid, mida sa ise ei olnud varem endale teadvustanud?
- Kõik teised: mis tunne oli Lahedale Sellile komplimente teha? Millele sa tähelepanu pöörasid, et Lahedale Sellile komplimente teha? Mis olukordades saame veel kaaslasele julgustavaid sõnu öelda? Kodus? Koolis? Mänguväljakul? Kas sulle meenub üks kompliment, mille keegi sulle tegi ja mis pani sind end eriti hästi tundma? Miks see sinus sellise tunde tekitas?

NÕUANDED

Luba õpilastel komplimente teha oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Õpilastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid anda rohkem aega, et komplimente välja mõelda. Samuti toeta neid vajaduse korral, et aidata neil märgata ja vastu võtta komplimente, mis on neile mõeldud.

Lase õpilastel valida, kas nad tahavad enda Laheda Selli komplimentide ettelugemist kogu klassi ees või lugeda neid omaette.

AASTA JOOKSUL...

Teine klass on sobiv aeg, et laiendada komplimentide sõnavara ja siduda komplimentide tegemine lugemis- ja kirjutusülesannetega. Näiteks kirjuta paberiribadele erinevad lausealgused, nagu „Ma märkan, et sa...“ või „Ma hindan, et sa...“, ja aseta need kohtadesse, kus õpilased neid iga päev näevad. Nii õpivad lapsed komplimente sõnastama, mida saab erinevate tegevuste juures rakendada.

Näita ette, kuidas käib komplimentide tegemine. Selleks tee ise õpilastele komplimente. Õpilaste hea käitumise märkamine ja esiletoomine on õpetlik viis, et neid tunnustada ja samas anda neile oma eeskujuga ettekujutus, kuidas komplimendid välja näevad, kõlavad ja tunduvad. Tee igale lapsele võimalusel vähemalt üks konkreetne kompliment päevas.

Kui õpilased harjuvad komplimente tegema, võid neile anda ülesande teha üksteisele tähendusrikkamaid komplimente (nt „Ma hindan seda, et sa kutsud mind endaga vahetunnis mängima“ on sisukam kui „Mulle meeldib su särk“). Selgita, et Laheda Selli harjutuse eesmärk on tunnustada seda, kes sa oled või mis sa teinud oled, mitte seda, mis sul on. Õpilased saavad üksteise kiitmist harjutada väikestes rühmades, tehes komplimente igale rühmas olevale kaaslasele.

Terve aasta vältel võiks klassiruumis olla eraldi koht, kus õpilased saavad üksteisele komplimente teha ja üksteist kiita. Selleks sobib näiteks teadetetahvel, märkmepaberid, tahvel või komplimentide karp. Õpilased võivad kasutada ka päevikut, kuhu kirja panna teistelt saadud komplimente.

LAHE SELL

MIS SEE ON? Iga klassi õpilase väärtustamise tegevus.

MILLEST SEE ON? Üksteisele komplimentide tegemine ja üksteise kiitmine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

 Laheda Selli tunnistus

EESMÄRK

Igaüks saab võimaluse olla Lahe Sell. Kui sa oled Lahe Sell, üritame me kõik märgata ja jälgida, mida sa teed hästi, ja mõtleme komplimentidele, mida sulle päeva/nädala lõpus ette kanda. Üksteise positiivsete tegude ja omaduste märkamine ning jagamine on julgustav ja aitab luua ühtsemat klassiõhustikku.

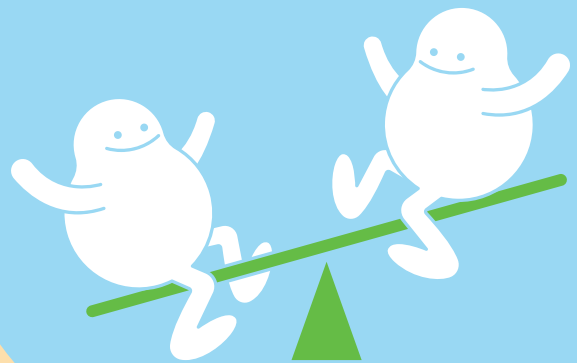
JUHEND

1. Valige iga päeva alguses loosiga (nt pimesi kotist nimede tõmbamisega) Lahe Sell. Kui kõigil on olnud võimalus olla Lahe Sell, jätkake Laheda Selli valimisega kord nädalas. Kasutada võib nt [VEPA](#) nimepulkade meetodit.
2. Anna klassile teada, kes on selle päeva/nädala Lahe Sell, ja räägi EESMÄRGIST. Leppige kokku mõni tunnusmärk, mille järgi Laheda Selli ära tunneb (nt mõni riideese, nööp, keep, müts). Võid ka pakkuda Lahedale Sellile erilisi töid või privileege (nt abiõpetaja).
3. Selgita, et kogu päeva/nädala jooksul tuleb kõigil mõelda, mis komplimente Lahedale Sellile teha (nt abivalmis, järgib korraldusi, on lahke, hea sõber). Ka pisasjad väärivad märkamist ja mainimist.
4. Leia klassis eraldi koht, kuhu koguda või postitada päeva/nädala jooksul kirjutatud komplimentid. Päeva/nädala lõpus loe komplimentid valju häälega ette. Valige kolm kõige tähendusrikkamat, mis tunnistusele kanda. Seejärel andke tunnustus Lahedale Sellile koju kaasa.

➤➤➤ **VAJALIK:** valik peab olema juhuslik ja kõik lapsed peavad saama olla Lahe Sell sama palju kordi. Valikut ei tohiks mõjutada käitumine, hinded ega miski muu. Mõned lapsed ei saa palju tunnustust, mistõttu see harjutus just selleks ongi, et toetada ja kinnitada iga lapse väärtust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** komplimentide kogumise, postitamise ja tähistamise viis. See, millal ja kuidas tähistate.

Suhete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Lahe Sell: mis tunne oli komplimente saada? Mida sa märkasid? Mida su klassikaaslased märkasid, mida sa ise ei olnud varem endale teadvustanud?
- Kõik teised: mis tunne oli Lahedale Sellile komplimente teha? Millele sa tähelepanu pöörasid, et Lahedale Sellile komplimente teha? Mis olukordades saame veel kaaslasele julgustavaid sõnu öelda? Kodus? Koolis? Mänguväljakul? Kas sulle meenub üks kompliment, mille keegi sulle tegi ja mis pani sind end eriti hästi tundma? Miks see sinus sellise tunde tekitas?

NÕUANDED

Luba õpilastel komplimente teha oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Õpilastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid anda rohkem aega, et komplimente välja mõelda. Samuti toeta neid vajaduse korral, et aidata neil märgata ja vastu võtta komplimente, mis on neile mõeldud.

Lase õpilastel valida, kas nad tahavad enda Laheda Selli komplimentide ettelugemist kogu klassi ees või lugeda neid omaette.

AASTA JOOKSUL...

Kolmas klass on sobiv aeg, et hakata uurima, kuidas teiste tunnustamine ja komplimentide tegemine võib mõjutada tundeid ja käitumist – nii komplimendi tegija kui ka saaja seisukohast.

Näita ette, kuidas käib komplimentide tegemine. Selleks tee ise õpilastele komplimente. Õpilaste hea käitumise märkamine ja esile toomine on õpetlik viis, et neid tunnustada ja samas anda neile oma eeskujuga ettekujutus, kuidas komplimendid välja näevad, kõlavad ja tunduvad. Tee igale lapsele võimalusel vähemalt üks konkreetne kompliment päevas.

Kui õpilased harjuvad komplimente tegema, võid neile anda ülesande teha üksteisele tähendusrikkamaid komplimente (nt „Ma hindan seda, et sa kutsud mind endaga vahetunnis mängima“ on sisukam kui „Mulle meeldib su särk“). Selgita, et Laheda Selli harjutuse eesmärk on tunnustada seda, kes sa oled või mida sa teinud oled, mitte seda, mis sul on. Õpilased saavad üksteise kiitmist harjutada väikestes rühmades, tehes komplimente igale rühmas olevale kaaslasele.

Terve aasta vältel võiks klassiruumis olla eraldi koht, kus õpilased saavad üksteisele komplimente teha ja üksteist kiita. Selleks sobib näiteks teadetetahvel, märkmepaberid, tahvel või komplimentide karp. Palu õpilastel pidada päevikut teistelt saadud komplimentide kohta ja kirjutada juurde, mis tunde tekitab neis tähendusriikaste komplimentide tegemine või saamine.

LAHE SELL

MIS SEE ON? Iga klassi õpilase väärtustamise tegevus.

MILLEST SEE ON? Üksteisele komplimentide tegemine ja üksteise kiitmine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

 Laheda Selli tunnistus

EESMÄRK

Igaüks saab võimaluse olla Lahe Sell. Kui sa oled Lahe Sell, üritame me kõik märgata ja jälgida, mida sa teed hästi, ja mõtleme komplimentidele, mida sulle päeva/nädala lõpus ette kanda. Üksteise positiivsete tegude ja omaduste märkamine ning jagamine on julgustav ja aitab luua ühtsemat klassiõhustikku.

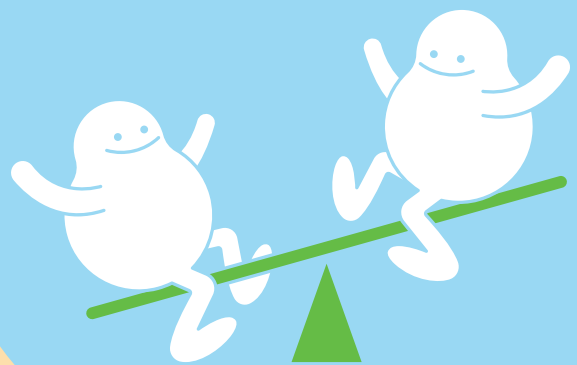
JUHEND

1. Valige iga päeva alguses loosiga (nt pimesi kotist nimede tõmbamisega) Lahe Sell. Kui kõigil on olnud võimalus olla Lahe Sell, jätkake Laheda Selli valimisega kord nädalas. Kasutada võib nt [VEPA](#) nimepulkade meetodit.
2. Anna klassile teada, kes on selle päeva/nädala Lahe Sell, ja räägi EESMÄRGIST. Leppige kokku mõni tunnusmärk, mille järgi Laheda Selli ära tunneb (nt mõni riideese, nööp, keep, müts). Võid ka pakkuda Lahedale Sellile erilisi töid või privileege (nt abiõpetaja).
3. Selgita, et kogu päeva/nädala jooksul tuleb kõigil mõelda, mis komplimente Lahedale Sellile teha (nt abivalmis, järgib korraldusi, on lahke, hea sõber). Ka pisasjad väärivad märkamist ja mainimist.
4. Leia klassis eraldi koht, kuhu koguda või postitada päeva/nädala jooksul kirjutatud komplimentid. Päeva/nädala lõpus loe komplimentid valju häälega ette. Valige kolm kõige tähendusrikkamat, mis tunnistusele kanda. Seejärel andke tunnustus Lahedale Sellile koju kaasa.

➤➤➤ **VAJALIK:** valik peab olema juhuslik ja kõik lapsed peavad saama olla Lahe Sell sama palju kordi. Valikut ei tohiks mõjutada käitumine, hinded ega miski muu. Mõned lapsed ei saa palju tunnustust, mistõttu see harjutus just selleks ongi, et toetada ja kinnitada iga lapse väärtust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** komplimentide kogumise, postitamise ja tähistamise viis. See, millal ja kuidas tähistate.

Suhete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Lahe Sell: mis tunne oli komplimente saada? Mida sa märkasid? Mida su klassikaaslased märkasid, mida sa ise ei olnud varem endale teadvustanud?
- Kõik teised: mis tunne oli Lahedale Sellile komplimente teha? Millele sa tähelepanu pöörasid, et Lahedale Sellile komplimente teha? Mis olukordades saame veel kaaslasele julgustavaid sõnu öelda? Kodus? Koolis? Mänguväljakul? Kas sulle meenub üks kompliment, mille keegi sulle tegi ja mis pani sind end eriti hästi tundma? Miks see sinus sellise tunde tekitas?

NÕUANDED

Luba õpilastel komplimente teha oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Õpilastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid anda rohkem aega, et komplimente välja mõelda. Samuti toeta neid vajaduse korral, et aidata neil märgata ja vastu võtta komplimente, mis on neile mõeldud.

Lase õpilastel valida, kas nad tahavad enda Laheda Selli komplimentide ettelugemist kogu klassi ees või lugeda neid omaette.

AASTA JOOKSUL...

Neljas klass on sobiv aeg, et jätkata uurimist, kuidas üksteise tunnustamine võib toetada head käitumist suhete kvaliteeti ning konfliktidele lahenduste leidmist.

Näita ette, kuidas käib komplimentide tegemine. Selleks tee ise õpilastele komplimente. Õpilaste positiivse käitumise märkamine ja esile toomine on õpetlik viis, et neid tunnustada ja samas anda neile oma eeskujuga ettekujutus, kuidas komplimendid välja näevad, kõlavad ja tunduvad. Tee igale lapsele vähemalt üks konkreetne kompliment päevas.

Kui õpilased harjuvad komplimente tegema, võid neile anda ülesande teha üksteisele tähendusrikkamaid komplimente (nt „Ma hindan seda, et sa kutsud mind endaga vahetunnis mängima“ on sisukam kui „Mulle meeldib su särk“). Selgita, et Laheda Selli harjutuse eesmärk on tunnustada seda, kes sa oled või mida sa teinud oled, mitte seda, mis sul on. Õpilased saavad üksteise kiitmist harjutada väikestes rühmades, tehes komplimente igale rühmas olevale kaaslasele.

Terve aasta vältel võiks klassiruumis olla eraldi koht, kus õpilased saavad üksteisele komplimente teha ja üksteist kiita. Selleks sobib näiteks teadetetahvel, märkmepaberid, tahvel või komplimentide karp. Palu õpilastel pidada päevikut teistelt saadud komplimentide kohta ja kirjutada, kuidas komplimentide tegemine aitab arendada suhteid kaaslastega.

LAHE SELL

MIS SEE ON? Iga klassi õpilase väärtustamise tegevus.

MILLEST SEE ON? Üksteisele komplimentide tegemine ja üksteise kiitmine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

 Laheda Selli tunnistus

EESMÄRK

Igaüks saab võimaluse olla Lahe Sell. Kui sa oled Lahe Sell, üritame me kõik märgata ja jälgida, mida sa teed hästi, ja mõtleme komplimentidele, mida sulle päeva/nädala lõpus ette kanda. Üksteise positiivsete tegude ja omaduste märkamine ning jagamine on julgustav ja aitab luua ühtsemat klassiõhustikku.

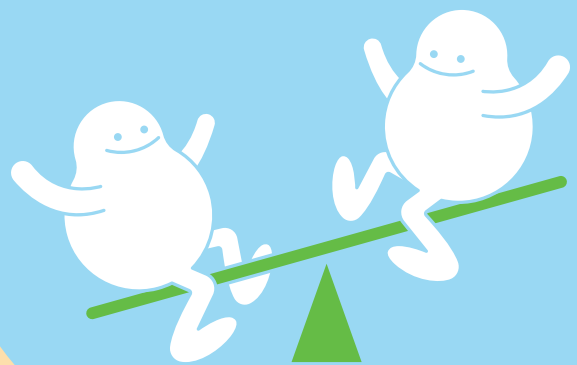
JUHEND

1. Valige iga päeva alguses loosiga (nt pimesi kotist nimede tõmbamisega) Lahe Sell. Kui kõigil on olnud võimalus olla Lahe Sell, jätkake Laheda Selli valimisega kord nädalas. Kasutada võib nt [VEPA](#) nimepulkade meetodit.
2. Anna klassile teada, kes on selle päeva/nädala Lahe Sell, ja räägi EESMÄRGIST. Leppige kokku mõni tunnusmärk, mille järgi Laheda Selli ära tunneb (nt mõni riideese, nööp, keep, müts). Võid ka pakkuda Lahedale Sellile erilisi töid või privileege (nt abiõpetaja).
3. Selgita, et kogu päeva/nädala jooksul tuleb kõigil mõelda, mis komplimente Lahedale Sellile teha (nt abivalmis, järgib korraldusi, on lahke, hea sõber). Ka pisasjad väärivad märkamist ja mainimist.
4. Leia klassis eraldi koht, kuhu koguda või postitada päeva/nädala jooksul kirjutatud komplimentid. Päeva/nädala lõpus loe komplimentid valju häälega ette. Valige kolm kõige tähendusrikkamat, mis tunnustusele kanda. Seejärel andke tunnustus Lahedale Sellile koju kaasa.

➤➤➤ **VAJALIK:** valik peab olema juhuslik ja kõik lapsed peavad saama olla Lahe Sell sama palju kordi. Valikut ei tohiks mõjutada käitumine, hinded ega miski muu. Mõned lapsed ei saa palju tunnustust, mistõttu see harjutus just selleks ongi, et toetada ja kinnitada iga lapse väärtust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** komplimentide kogumise, postitamise ja tähistamise viis. See, millal ja kuidas tähistate.

Suhete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Lahe Sell: mis tunne oli komplimente saada? Mida sa märkasid? Mida su klassikaaslased märkasid, mida sa ise ei olnud varem endale teadvustanud?
- Kõik teised: mis tunne oli Lahedale Sellile komplimente teha? Millele sa tähelepanu pöörasid, et Lahedale Sellile komplimente teha? Mis olukordades saame veel kaaslasele julgustavaid sõnu öelda? Kodus? Koolis? Mänguväljakul? Kas sulle meenub üks kompliment, mille keegi sulle tegi ja mis pani sind end eriti hästi tundma? Miks see sinus sellise tunde tekitas?

NÕUANDED

Luba õpilastel komplimente teha oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Õpilastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid anda rohkem aega, et komplimente välja mõelda. Samuti toeta neid vajaduse korral, et aidata neil märgata ja vastu võtta komplimente, mis on neile mõeldud.

Lase õpilastel valida, kas nad tahavad enda Laheda Selli komplimentide ettelugemist kogu klassi ees või lugeda neid omaette.

AASTA JOOKSUL...

Viies klass on sobiv aeg, et õppida siduma komplimente teiste õppetegevustega, nagu näiteks konstruktiivse tagasiside andmine kaaslase tööle.

Näita ette, kuidas käib komplimentide tegemine. Selleks tee ise õpilastele komplimente. Õpilaste positiivse käitumise märkamine ja esile toomine on õpetlik viis, et neid tunnustada ja samas anda neile oma eeskujuga ettekujutus, kuidas komplimendid välja näevad, kõlavad ja tunduvad. Tee igale lapsele vähemalt üks konkreetne kompliment päevas.

Anna õpilastele aasta jooksul ülesandeks teha üksteisele tähendusrikkamaid komplimente (nt „Ma olen märganud, kuidas sa alati panustad 110% kõiges, mis sa teed“ on sisukam kui „Mulle meeldib su särk“). Määra klassiruumis eraldi koht, kus õpilased saavad üksteisele komplimente teha ja üksteist kiita. Selleks sobib näiteks teadetetahvel, märkmepaberid, tahvel või komplimentide karp.

Aita õpilastel mõista, kuidas ühendada komplimentide tegemist konstruktiivse tagasiside andmisega nii koolitöös kui ka muudes tegevustes. Näiteks, kui õpilased annavad tagasisidet kaaslase kirjandile või matemaatika tööle, võid paluda neil enne paranduste tegema hakkamist kirja panna kaks komplimenti (mida tegi õpilane oma töös hästi).

LAHE SELL

MIS SEE ON? Iga klassi õpilase väärtustamise tegevus.

MILLEST SEE ON? Üksteisele komplimentide tegemine ja üksteise kiitmine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

 Laheda Selli tunnistus

EESMÄRK

Igaüks saab võimaluse olla Lahe Sell. Kui sa oled Lahe Sell, üritame me kõik märgata ja jälgida, mida sa teed hästi, ja mõtleme komplimentidele, mida sulle päeva/nädala lõpus ette kanda. Üksteise positiivsete tegude ja omaduste märkamine ning jagamine on julgustav ja aitab luua ühtsemat klassiõhustikku.

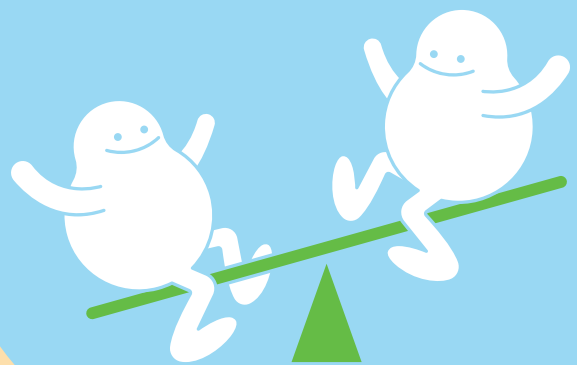
JUHEND

1. Valige iga päeva alguses loosiga (nt pimesi kotist nimede tõmbamisega) Lahe Sell. Kui kõigil on olnud võimalus olla Lahe Sell, jätkake Laheda Selli valimisega kord nädalas. Kasutada võib nt [VEPA](#) nimepulkade meetodit.
2. Anna klassile teada, kes on selle päeva/nädala Lahe Sell, ja räägi EESMÄRGIST. Leppige kokku mõni tunnusmärk, mille järgi Laheda Selli ära tunneb (nt mõni riideese, nööp, keep, müts). Võid ka pakkuda Lahedale Sellile erilisi töid või privileege (nt abiõpetaja).
3. Selgita, et kogu päeva/nädala jooksul tuleb kõigil mõelda, mis komplimente Lahedale Sellile teha (nt abivalmis, järgib korraldusi, on lahke, hea sõber). Ka pisasjad väärivad märkamist ja mainimist.
4. Leia klassis eraldi koht, kuhu koguda või postitada päeva/nädala jooksul kirjutatud komplimentid. Päeva/nädala lõpus loe komplimentid valju häälega ette. Valige kolm kõige tähendusrikkamat, mis tunnustusele kanda. Seejärel andke tunnustus Lahedale Sellile koju kaasa.

➤➤➤ **VAJALIK:** valik peab olema juhuslik ja kõik lapsed peavad saama olla Lahe Sell sama palju kordi. Valikut ei tohiks mõjutada käitumine, hinded ega miski muu. Mõned lapsed ei saa palju tunnustust, mistõttu see harjutus just selleks ongi, et toetada ja kinnitada iga lapse väärtust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** komplimentide kogumise, postitamise ja tähistamise viis. See, millal ja kuidas tähistate.

Suhete jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Lahe Sell: mis tunne oli komplimente saada? Mida sa märkasid? Mida su klassikaaslased märkasid, mida sa ise ei olnud varem endale teadvustanud?
- Kõik teised: mis tunne oli Lahedale Sellile komplimente teha? Millele sa tähelepanu pöörasid, et Lahedale Sellile komplimente teha? Mis olukordades saame veel kaaslasele julgustavaid sõnu öelda? Kodus? Koolis? Mänguväljakul? Kas sulle meenub üks kompliment, mille keegi sulle tegi ja mis pani sind end eriti hästi tundma? Miks see sinus sellise tunde tekitas?

NÕUANDED

Luba õpilastel komplimente teha oma emakeeles või julgusta neid seda tegema.

Õpilastele, kes võivad vajada lisa-aega, võid anda rohkem aega, et komplimente välja mõelda. Samuti toeta neid vajaduse korral, et aidata neil märgata ja vastu võtta komplimente, mis on neile mõeldud.

Lase õpilastel valida, kas nad tahavad enda Laheda Selli komplimentide ettelugemist kogu klassi ees või lugeda neid omaette.

AASTA JOOKSUL...

Kuues klass on sobiv aeg, et jätkata komplimentide sidumist õppetegevuse ja teiste valdkondadega, näiteks töö, spordi, muusika ja muu sellise kohta tagasiside andmine.

Näita ette, kuidas käib komplimentide tegemine. Selleks tee ise õpilastele komplimente. Õpilaste positiivse käitumise märkamine ja esile toomine on õpetlik viis, et neid tunnustada ja samas anda neile oma eeskujuga ettekujutus, kuidas komplimendid välja näevad, kõlavad ja tunduvad. Tee igale lapsele vähemalt üks konkreetne kompliment päevas.

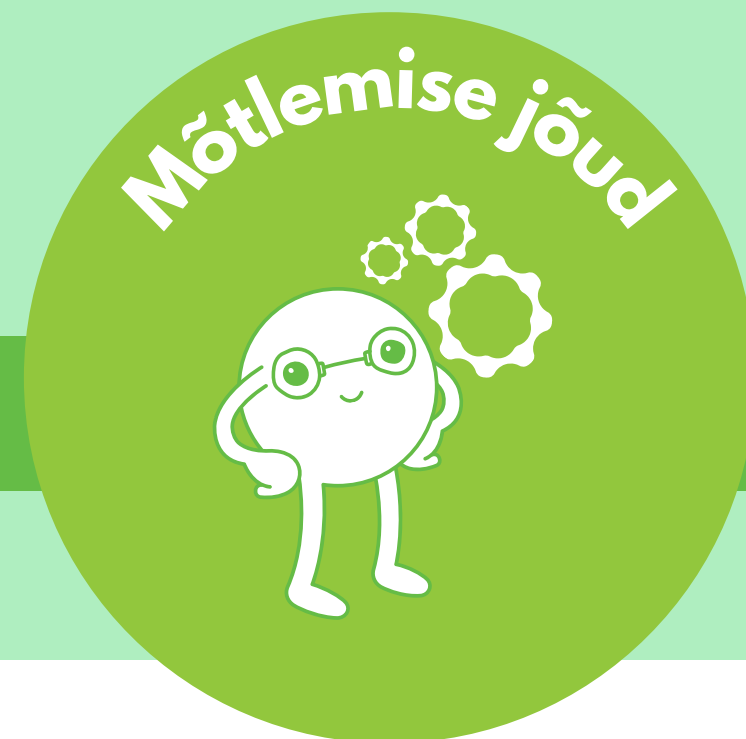
Anna õpilastele aasta jooksul ülesandeks teha üksteisele tähendusrikkamaid komplimente (nt „Ma olen märganud, kuidas sa alati panustad 110% kõiges, mis sa teed“ on sisukam kui „Mulle meeldib su särk“). Määra klassiruumis eraldi koht, kus õpilased saavad üksteisele komplimente teha ja üksteist kiita. Selleks sobib näiteks teadetetahvel, märkmepaberid, tahvel või komplimentide karp.

Aita õpilastel mõista, kuidas ühendada komplimentide tegemist konstruktiivse tagasiside andmisega nii koolitöös kui ka muudes tegevustes. Näiteks, kui õpilased annavad tagasisidet kaaslase kirjandile või matemaatika tööle, võid paluda neil enne paranduste tegema hakkamist kirja panna kaks komplimenti (mida tegi õpilane oma töös hästi).

AJUMÄNGUD (üldine info)

MIS SEE ON? Tegevused rühmale või tervele klassile.

MILLEST SEE ON? Täidesaatvatel funktsioonidel (TF) põhinevate oskuste harjutamine ja arendamine.

KÕIK KLAASSID

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

Materjali "TEGEVUSED TÄHELEPANU-, TÖÖMÄLU ja PIDURDAMISOSKUSE ARENDAMISEKS"

EESMÄRK

Ajumängude mängimine aitab meil arendada oma „aju võimeid“ ehk TF-oskusi.

KOLM „AJU VÕIMET“:

KESKENDUMINE – võime vajaduse korral hoida tähelepanu ja ignoreerida segavaid tegureid.

MÄLU – võime uut informatsiooni lühikese aja jooksul jälgida, täiendada ja kasutada.

PIDURDAMINE & MÕTLEMINE – võime kontrollida impulsse ja mõelda enne tegutsemist.

KUST MA LEIAN AJUMÄNGE?

„TEGEVUSED TÄHELEPANU-, TÖÖMÄLU ja PIDURDAMISOSKUSE ARENDAMISEKS“ leiate [siit](#). Järgmised kolm kaarti tutvustavad igit „aju võimet“ ja sellega kaasnevat käemärki, mida näidata mitteverbaalse märguande/meeldetuletusena õpilastele, et nad kasutaksid oma keskendumis-, mälu- ning pidurdamis- ja mõtlemisvõimet. Seda märguannet saab korduvalt kasutada terve koolipäeva jooksul ilma õpetamist katkestamata.

Täidesaatvatel funktsioonidel põhinevad oskused on vaimsed protsessid, mis on vajalikud keskendumiseks, planeerimiseks ja käitumisreaktsioonide kontrollimiseks eesmärkide saavutamisel.

Need on olulised, sest...

Need aitavad õpilastel tähelepanelikult kuulata, korraldusi järgida, ennast kontrollida ja paindlikult mõelda. Need põhioskused on õpitulemuste, inimsuhtete, järjekindluse ja kriitilise mõtlemise aluseks.

Mõtlemise jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

(TÄPSEMAD KÜSIMUSED ON SAADAVAL IGAL MÄNGUKAARDIL.)

- Mis oli selles mängus raske või kerge?
- Milliseid oskusi sa selle mängu mängimiseks kasutasid?
- Kas sa kasutasid mingeid strateegiaid, et seda mängu mängida?
- Millistes teistes olukordades, mis päeva jooksul tekkida võivad, võib sul olla vaja neid oskusi ja strateegiaid kasutada? Kodus? Koolis? Mänguväljakul?

NÕUANDED

- ★ Enne mängimist leia aeg, et tutvustada kolme „aju võimet“, seejärel arutage õpilastega, miks need on olulised. Harjutage koos käemärke ja mõelge erinevatele olukordadele koolis/kodus, kus neid saaks kasutada.
- ★ Esmalt näita väikese rühma peal ette, kuidas mäng käib. Proovi mängida kahe- kuni kolmeliikmelise rühmaga, samal ajal kui ülejäänud klass pealt vaatab.
- ★ Rääkige esile kerkinud tunnetest nii mängu ajal kui ka pärast mängu. Aita õpilastel mõista, et tunded on kooli ja elu normaalne osa.
- ★ Väärtustage aju võimeid iga päev. Rääkige päeva jooksul neist ja nende kasutusest ning märgake ja tunnustage kui õpilased neid kasutavad!

AASTA JOOKSUL...

- Pärast mängu kogu õpilased vestluseks kokku ning esita neile sügavamaid ja sisukamaid jätküküsimusi. Palu õpilastel rääkida, miks võib igapäevaelus ette tulevates olukordades olla raske või kerge keskenduda, meeles pidada või peatuda ja mõelda.
- Lase vabatahtlikel õpilastel mängu juhtida.
- Palu õpilastel välja mõelda, kuidas saaks erinevaid mängu kohandada või muuta, ning seejärel need klassikaaslastega läbi mängida.
- Kui võimalik, jaga õpilased mängu ajaks tiimidesse, et nad saaks arendada koostööoskusi.
- Kaasa mängu rohkem õppimisega seotud sisu.
- Kohanda käemärke õpilaste huvide ja vanuserühma järgi (nt keera rusikat meelekohta kõrval, justkui lülitaksid sisse mõnda ajuosa = keskendumisvõime märk vanemate õpilaste jaoks).

KESKENDUMISVÕIME MÄNGUD:

- „Ma näen, mida sina ei näe“
- „Mu mütsil on kolm nurka“
- „Kes varastas meepoti?“
- „Zip, Zap, Zop“
- „Hookuspookus, kasutage fookust!“

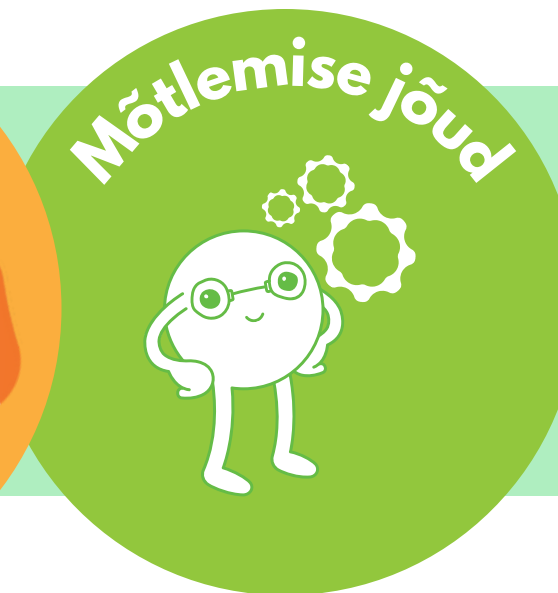
MÄLU MÄNGUD:

- „Nimemäng“
- „Mis on puudu?“
- „Vigurjahutus“
- „Kuum kartul“
- „Laevavrakk“

PIDURDUS- JA MÕTLEMISVÕIME MÄNGUD:

- „Siim ütleb“
- „Totakad lood“
- „Stiilne laulmine“
- „Tundetarretis“
- „Oota vaid“

KESKENDUMISVÕIME

MIS ON KESKENDUMINE?

Võime hoida millelgi tähelepanu ja kui vaja, siis jätta tähelepanuta segavaid tegureid.

MIKS ON KESKENDUMINE TÄHTIS?

See aitab õpilastel kuulata ja järgida korraldusi, püsida mõttega erinevate tegevuste juures ning hoida tähelepanu ka siis, kui neid katkestatakse või ülesanne on keeruline. Õpilased kasutavad keskendumisvõimet ka selleks, et teistele tähelepanu pöörata ja klassikaaslastega kaasahaaravaid vestlusi pidada.

MILLISED TEGEVUSED TOETAVAD KESKENDUMIST?

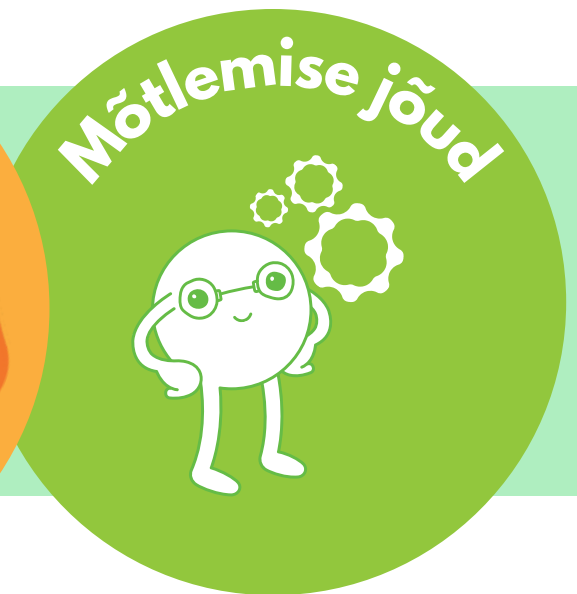
- Kõrvade katmine, et hoida eemal segavad helid.
- „Fookusbinokli“ kasutamine ja selle suunamine parasjagu käsil oleva tegevuse või õpitava poole.
- Märkamine, kui ma olen hajevil, ja endale meenutamine, et on vaja keskenduda.
- Mõnda vaiksesse kohta minemine, et tööd teha.
- Aktiivse kuulamisoskuse kasutamine, et istuda paigal ja hoida pilk kõnelejal. Nii saan kuulata tähelepanelikult, mida räägitakse.

TUTVUSTA KÄEMÄRKI

Kasuta „Fookusbinoklit“ (tee käte ja sõrmedega silmade ümber ringid), kui soovid, et õpilased pööraksid tähelepanu millelegi uuele või olulisele.

Binokkel suunab su silmad sellele, mida sul on vaja selgemalt näha. Samuti aitab binokkel segavad tegurid vaateväljast eemal hoida.

KESKENDUMISVÕIME

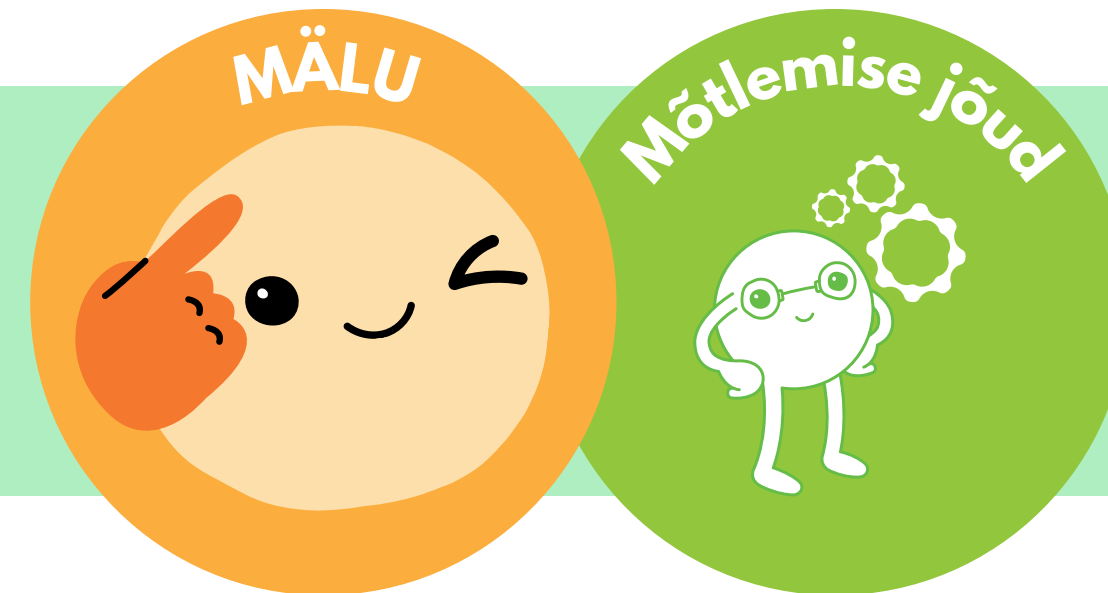
MILLAL ME KASUTAME KESKENDUMIST?

- Kui tahan hoolikalt mõnda lugu kuulata või uue laulu sõnu õppida.
- Kui ma hakkan kinni siduma kingapaelu ja pean hoolikalt keskenduma, et tegevuse iga samm õigesti ja õiges järjekorras läbi teha.
- Kui ma olen lõpetamas mingit tegevust ning ma pean tähelepanuta jätma taustahelid või muud segavad tegurid.
- Kui ma olen väsinud või ärritunud ning pean keskendumiseks enam vaeva nägema, et lõpetada tegevus, mis mul parajasti käsil on.

KESKENDUMISVÕIME MÄNGUD:

- „Ma näen, mida sina ei näe“
- „Mu mütsil on kolm nurka“
- „Kes varastas meepoti?“
- „Zip, Zap, Zop“
- „Hookuspookus, kasutame fookust!“

MÄLU

MIS ON TÖÖMÄLU?

Võime uut informatsiooni lühikese aja jooksul jälgida, täiendada ja kasutada.

MIKS ON MEELESPIDAMINE TÄHTIS?

See aitab õpilastel mäletada korraldusi, järgida neid õiges järjekorras ning jälgida mitut asja korraga. Samuti toetab meelepidamine planeerimist ja eesmärkide poole liikumist. Lisaks aitab võime mäletada õpilastel (ja täiskasvanutel) tegeleda mitme asjaga korraga ja jälgida mitut eesmärki, ülesannet või punkti samal ajal.

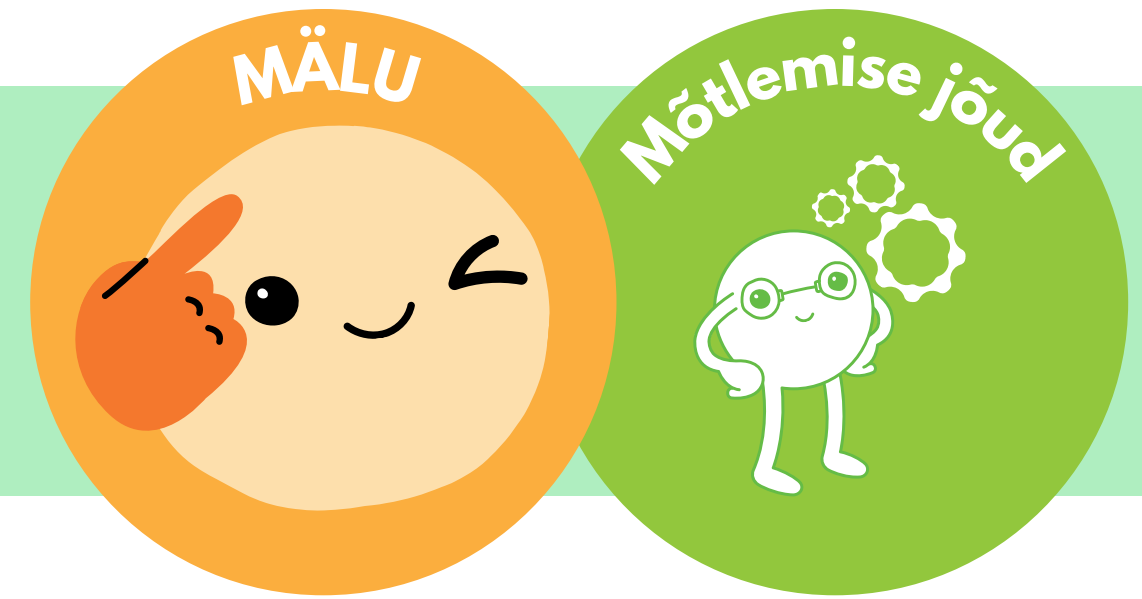
MILLISED TEGEVUSED TOETAVAD MEELESPIDAMIST?

- Informatsiooni kordamine pärast selle kuulamist.
- Mõtetes ettekujutamine (nt ettekujutamine, mis asjad ma pean kooli kaasa võtma; ettekujutamine, mida ma pean esimese asjana tegema, kui ma hommikul klassiruumi sisse astun; ettekujutamine, mis sammud on vaja mõne eesmärgi saavutamiseks läbida).
- Laulu loomine sellest, mida ma pean meeles pidama, ja selle korduvalt läbi laulmine (valjusti või vaikselt mõttes).
- Pildi joonistamine või nimekirja koostamine asjadest, mida ma pean tegema.

TUTVUSTA KÄEMÄRKI

Hõõru oma meelekohti (otsaesise külgi), et anda õpilastele märku, kui neil on vaja midagi olulist meelde jätta.

MÄLU

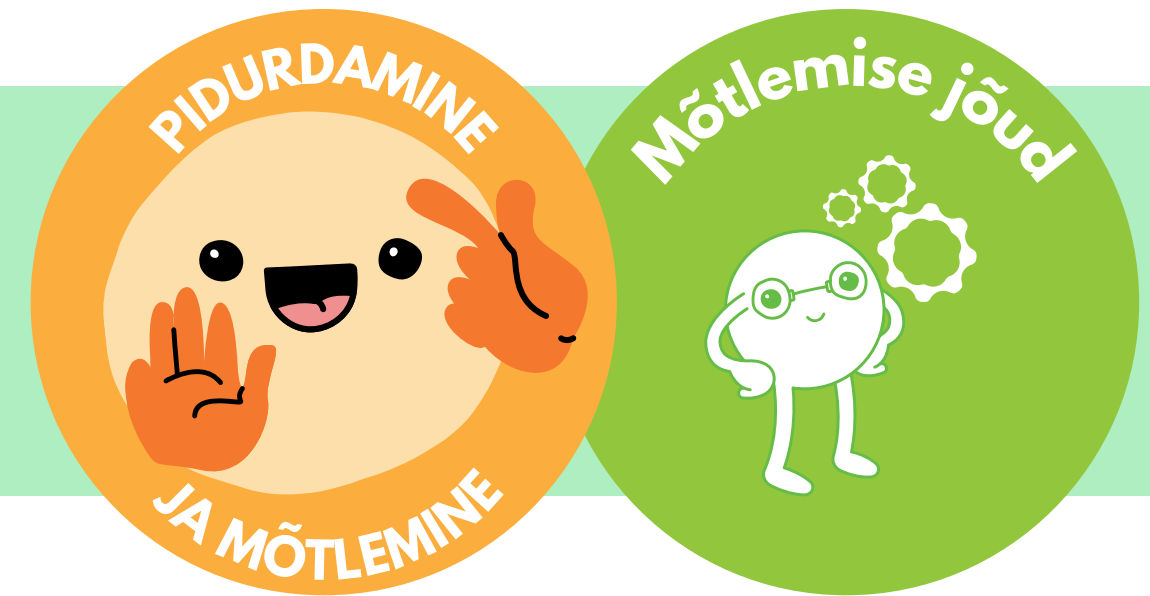
MILLAL ME KASUTAME MÄLUVÕIMET?

- Kui valmistun koolipäevaks ja pean meeles pidama loetelu asjadest, mida endaga kaasa võtta.
- Kui ma teen lugemise ajal pausi või kui miski katkestab selle ja mul on vaja meelde jätta, kuhu järg jäi (samuti ka näiteks laulus, retseptis).
- Kui mul on vaja meeles pidada õpetaja antud korraldusi, näiteks koristamisel või järgmiseks tegevuseks valmistumisel.

MÄLUVÕIME MÄNGUD:

- „Nimemäng“
- „Mis on puudu?“
- „Vigurjahutus“
- „Kuum kartul“
- „Laevavrakk“

PIDURDUS- JA MÕTLEMISVÕIME

MIS ON PIDURDUS JA MÕTLEMINE?

Võime kontrollida impulsse ja mõelda enne tegutsemist.

MIKS ON PIDURDAMINE JA MÕTLEMINE TÄHTIS?

See aitab õpilastel kannatlikult oodata, kiusatustele vastu panna ja enne oluliste otsuste tegemist hoolikalt järele mõelda. Õpilased saavad peatumist ja mõtlemist kasutada ka enesejälgimiseks ja peegeldamiseks.

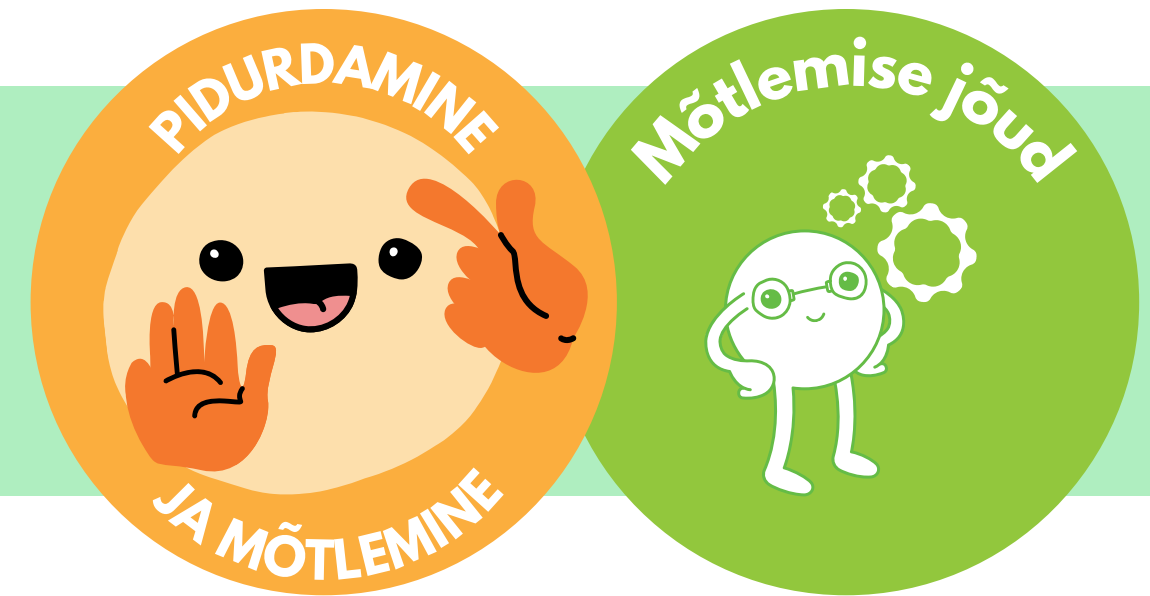
MILLISED TEGEVUSED TOETAVAD PIDURDAMIST JA MÕTLEMIST?

- Sügav aeglane hingamine aitab mul keskenduda isegi siis, kui tunnen end vihasena, ärritununa, ülekoormatuna või segaduses.
- Vaikselt loendamine või omaette laulmine, kui mul on vaja oodata.
- Valjult mõtisklemine, et märgata ja kirjeldada oma mõtteid ning tundeid – see aitab mul mõelda, mida ma peaksin järgmisena ette võtma.
- Endale peatumise ja mõtlemise meenutamine: esmalt teen pausi ja annan endale aega mõtlemiseks. Siis otsustan, mida teha.

TUTVUSTA KÄEMÄRKI

Näita ühte kätt peopesaga väljapoole ja suuna teine käsi pea poole – see märguanne on õpilastele vihje, et nad mõtleksid hoolikalt enne tegutsema hakkamist.

PIDURDUS- JA MÕTLEMISVÕIME

MILLAL ME KASUTAME PIDURDUS- JA MÕTLEMISVÕIMET?

- Kui ma tahan jagada mõnda mõtet, aga selle välja hüüdmise asemel tõstan käe ja ootan, kuni õpetaja mulle sõnajärje annab.
- Kui ootan oma korda, palun endal olla kannatlik: näiteks järjekorras arsti juures, toidupoes või mängides.
- Kui soovin midagi keerulist teha, palun endal seda teha aeglaselt ja ettevaatlikult, samm sammu haaval.
- Kui mu pall veereb tänavale, ütlen endale „stopp“, enne kui sellele järele jooksen.
- Kui mu sõber on tujust ära, peatun ja mõtlen, kas mul on vaja vabandust paluda või peaksin hoopis küsima, kuidas saaksin teda aidata.

PIDURDUS- JA MÕTLEMISVÕIME MÄNGUD:

- „Siim ütleb“
- „Totakad lood“
- „Stiilne laulmine“
- „Tundetarretis“
- „Oota vaid“

KALLIS ANNI

MIS SEE ON? Arutelu, kus käsitletakse erinevaid lugusid iseloomu ja käitumise uurimiseks.

MILLEST SEE ON? Vastutustundlike/eetiliste/tervislike valikute tegemine keerulistes olukordades.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ „Kallis Anni“ raamatukogu

PEAMINE IDEE

Me kõik lahendame probleeme erinevalt ja see on okei – probleeme saabki lahendada mitmel tõhusal viisil. Harjutuse „Kallis Anni“ käigus kujutame ette erinevaid olukordi, kaalume erinevaid valikuvõimalusi ja teadvustame, mis nende valikute puhul meeldib või ei meeldi. Nendest valikutest rääkimine aitab meil tulevikus, kui probleemidega silmitsi seisame, langetada tarku otsuseid.

JUHEND

1. Vali (õpetaja) „Kallis Anni“ raamatukogust dilemma.
2. Vali (õpetaja) üks järgmistest tegevustest: „Pööra ja räägi“, „Rollimäng“, „Keera lülitit!“, „Kirjuta kiri“, või loo ise uus tegevus. (Lisainformatsiooni leiab kaardi/slaidi tagaküljelt.)
3. Räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST ja loe dilemma klassile ette.
4. Arutelu käigus järgi neid juhtnööre:
 - a. Kirjelda dilemma ja küsi, miks see on dilemma. Küsi: „Mis teeb selle olukorra keeruliseks?“
 - b. Korralda õpilastele ajurünnak, mis paneks neid erinevate valikute ja nende tagajärgede peale mõtlema.
 - c. Küsi: „Mis sulle nende valikute juures meeldib ja mis mitte? Miks?“
 - d. Lõpetage arutelu, rääkides headest lahendustest, mis vestluse käigus välja pakuti. Arutlege, miks mõned lahendused võivad mõnele inimesele olla paremad kui teised.

➤➤➤ **VAJALIK:** veendu, et kõigil lastel oleks võimalus tegevusest osa võtta. Hoia küsimused ja vestlus avatud, ei pea olema ainuõiget vastust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasuta lugusid raamatutest, mõnda konkreetset dilemma, mis on üles kerkinud koolis, või muid õppematerjale.

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kas oli lihtne või raske mõelda erinevatele valikutele, mida loo tegelaskuju võiks teha? Miks?
- Kas sa oled kunagi sarnases olukorras olnud? Mida sa tegid? Kuidas otsus, mille langetasid, sind tundma pani?
- Mis vahe on ettekujutamisel, mida loo tegelane teha võiks, ja päriselus raske valikuga silmitsi seismisel?
- Millist nõu annaksid kellelegi, kes seisab silmitsi raske valikuga?

NÄPUNÄITED

Kasuta mitmekeelsete õppijate toetamiseks pilte või rollimänge. Lase sama keelt kõnelevatel õpilastel koos arutleda, enne kui nad oma mõtteid ülejäänud klassiga jagavad.

Lugu valides võta arvesse, kas see võib mõnele õpilasele ebamugav või raske olla. Kui vaja, räägi teema õpilasega läbi või vali mõni muu lugu.

TEGEVUSTE VALIK

Enne kooli on sobiv aeg kasvatada laste teadlikkust levinud dilemmadest. Selles vanuses võib lastel olla tugev arusaam õigest ja valest (st mustvalge mõtlemine), mis on ka okei. Aita õpilastel välja mõelda üks või kaks võimalikku vastust ja arutage, mis neile kummagi puhul meeldib või ei meeldi.

- „Pööra ja räägi“: lase õpilastel võtta paaridesse ja dilemmat kaaslasega arutada. Palu neil välja mõelda mitu lahendust või üks konkreetne lahendus, mille nad mõlemad heaks kiidavad. Seejärel lase neil, kes seda soovivad, oma lahendusi teistega jagada.
- „Rollimäng“: tehke erinevate dilemmadega rollimängu, kasutades nukke või võttes appi mõne täiskasvanu. Rollimängu ajal vestle lastega ja tooge koos selgelt välja tegelaskujude erinevad valikuvõimalused ja nende valikute tagajärjed. Hiljem aasta jooksul võid paluda lastel, kes seda soovivad, rollimänge läbi viia.
- „Keera lülitit!“: ütle õpilastele, et hakkate mängima mängu, kus nende ülesanne on loole välja mõelda palju erinevaid lahendusi. Esiteks palu neil mõelda headele valikutele, mida tegelane võiks teha. Lase õpilastel mõtteid jagada järgemööda ringis või popkorni-stiilis, oma mõtteid välja hõigates. Kui hüüad „Keera lülitit!“, saab õpilaste ülesandeks mõelda halbadele valikutele, mida tegelane võiks teha. Lõpeta aruteluga, kus peegeldad õpilaste ettepanekuid.
- „Kirjuta kiri / joonista pilt“: palu õpilastel kirjutada kiri või joonistada pilt valikust, mida dilemmaga silmitsi seisev tegelaskuju võiks teha. Õpilased võivad tehtud tööde üle arutleda terve klassiga, anda oma töö sulle ülevaatamiseks või jätta see enda kätte.

KALLIS ANNI

MIS SEE ON? Arutelu, kus käsitletakse erinevaid lugusid iseloomu ja käitumise uurimiseks.

MILLEST SEE ON? Vastutustundlike/eetiliste/tervislike valikute tegemine keerulistes olukordades.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ „Kallis Anni“ raamatukogu

PEAMINE IDEE

Me kõik lahendame probleeme erinevalt ja see on okei – probleeme saabki lahendada mitmel tõhusal viisil. Harjutuse „Kallis Anni“ käigus kujutame ette erinevaid olukordi, kaalume erinevaid valikuvõimalusi ja teadvustame, mis nende valikute puhul meeldib või ei meeldi. Nendest valikutest rääkimine aitab meil tulevikus, kui probleemidega silmitsi seisame, langetada tarku otsuseid.

JUHEND

1. Vali (õpetaja) „Kallis Anni“ raamatukogust dilemma.
2. Vali (õpetaja) üks järgmistest tegevustest: „Pööra ja räägi“, „Rollimäng“, „Keera lüliti!“, „Kirjuta kiri“, või loo ise uus tegevus. (Lisainformatsiooni leiab kaardi/slaidi tagaküljelt.)
3. Räägi õpilastele EESMÄRGIST ja loe dilemma klassile ette.
4. Arutelu käigus järgi neid juhtnööre:
 - a. Kirjelda dilemmat ja küsi, miks see on dilemma. Küsi: „Mis teeb selle olukorra keeruliseks?“
 - b. Korralda õpilastele ajurünnak, mis paneks neid erinevate valikute ja nende tagajärgede peale mõtlema.
 - c. Küsi: „Mis sulle nende valikute juures meeldib ja mis mitte? Miks?“
 - d. Lõpetage arutelu, rääkides headest lahendustest, mis vestluse käigus välja pakuti. Arutlege, miks mõned lahendused võivad mõnele inimesele olla paremad kui teised.

➤➤➤ **VAJALIK:** veendu, et kõigil õpilastel oleks võimalus tegevusest osa võtta. Hoia küsimused ja vestlus avatud, ei pea olema ainuõiget vastust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasuta lugusid raamatutest, mõnda konkreetset dilemmat, mis on üles kerkinud koolis, või muid õppematerjale.

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kas oli lihtne või raske mõelda erinevatele valikutele, mida loo tegelaskuju võiks teha? Miks?
- Kas sa oled kunagi sarnases olukorras olnud? Mida sa tegid? Kuidas otsus, mille langetasid, sind tundma pani?
- Mis vahe on ettekujutamisel, mida loo tegelane teha võiks, ja päriselus raske valikuga silmitsi seismisel?
- Millist nõu annaksid kellelegi, kes seisab silmitsi raske valikuga?

NÄPUNÄITED

Kasuta mitmekeelsete õppijate toetamiseks pilte või rollimänge. Lase sama keelt kõnelevatel õpilastel koos arutleda, enne kui nad oma mõtteid ülejäänud klassiga jagavad.

Lugu valides võta arvesse, kas see võib mõnele õpilasele ebamugav või raske olla. Kui vaja, räägi teema õpilasega läbi või vali mõni muu lugu.

TEGEVUSTE VALIK

Esimene klass on sobiv aeg, et jätkata teadlikkuse kasvatamist levinud dilemmadest ja võimalikest lahendustest. Eesmärk on panna lapsed üksteisega rääkima ja üksteist kuulama, samuti avardada nende mõtlemist, kui nad võimalike valikuid kaaluvad.

- „**Pööra ja räägi**“: lase õpilastel võtta paaridesse ja dilemmat kaaslasega arutada. Palu neil välja mõelda mitu lahendust või üks konkreetne lahendus, mille nad mõlemad heaks kiidavad. Seejärel lase neil, kes seda soovivad, oma lahendusi teistega jagada.
- „**Rollimäng**“: tehke erinevate dilemmadega rollimängu, kasutades nukke või võttes appi mõne täiskasvanu. Rollimängu ajal vestle lastega ja tooge koos selgelt välja tegelaskujude erinevad valikuvõimalused ja nende valikute tagajärjed. Hiljem aasta jooksul võid paluda õpilastel, kes seda soovivad, rollimänge läbi viia.
- „**Keera lülitit!**“: ütle õpilastele, et hakkate mängima mängu, kus nende ülesanne on loo dilemmale välja mõelda palju erinevaid lahendusi. Esiteks palu neil mõelda headele valikutele, mida tegelane võiks teha. Lase õpilastel mõtteid jagada järgemööda ringis või popkornistiilis, oma lahendusi välja hõigates. Kui hüüad „Keera lülitit!“, saab õpilaste ülesandeks mõelda halbadele valikutele, mida tegelane võiks teha. Lõpeta aruteluga, kus peegeldad õpilaste ettepanekuid.
- „**Kirjuta kiri / joonista pilt**“: palu õpilastel kirjutada kiri või joonistada pilt valikust, mida dilemmaga silmitsi seisev tegelaskuju võiks teha. Õpilased võivad tehtud tööde üle arutleda terve klassiga, anda oma töö sulle ülevaatamiseks või jätta see enda kätte.

KALLIS ANNI

MIS SEE ON? Arutelu, kus käsitletakse erinevaid lugusid iseloomu ja käitumise uurimiseks.

MILLEST SEE ON? Vastutustundlike/eetiliste/tervislike valikute tegemine keerulistes olukordades.

Kodaniku jõud

TEINE KLASS

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ „Kallis Anni“ raamatukogu

PEAMINE IDEE

Me kõik lahendame probleeme erinevalt ja see on okei – probleeme saabki lahendada mitmel tõhusal viisil. Harjutuse „Kallis Anni“ käigus kujutame ette erinevaid olukordi, kaalume erinevaid valikuvõimalusi ja teadvustame, mis nende valikute puhul meeldib või ei meeldi. Nendest valikutest rääkimine aitab meil tulevikus, kui probleemidega silmitsi seisame, langetada tarku otsuseid.

JUHEND

1. Vali (õpetaja) „Kallis Anni“ raamatukogust dilemma.
2. Vali (õpetaja) üks järgmistest tegevustest: „Pööra ja räägi“, „Rollimäng“, „Keera lüliti!“, „Kirjuta kiri“, või loo ise uus tegevus. (Lisainformatsiooni leiab kaardi/slaidi tagaküljelt.)
3. Räägi õpilastele EESMÄRGIST ja loe dilemma klassile ette.
4. Arutelu käigus järgi neid juhtnööre:
 - a. Kirjelda dilemmat ja küsi, miks see on dilemma. Küsi: „Mis teeb selle olukorra keeruliseks?“
 - b. Korralda õpilastele ajurünnak, mis paneks neid erinevate valikute ja nende tagajärgede peale mõtlema.
 - c. Küsi: „Mis sulle nende valikute juures meeldib ja mis mitte? Miks?“
 - d. Lõpetage arutelu, rääkides headest lahendustest, mis vestluse käigus välja pakuti. Arutlege, miks mõned lahendused võivad mõnele inimesele olla paremad kui teised.

➤➤➤ **VAJALIK:** veendu, et kõigil õpilastel oleks võimalus tegevusest osa võtta. Hoia küsimused ja vestlus avatud, ei pea olema ainuõiget vastust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasuta lugusid raamatutest, mõnda konkreetset dilemmat, mis on üles kerkinud koolis, või muid õppematerjale.

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kas oli lihtne või raske mõelda erinevatele valikutele, mida loo tegelaskuju võiks teha? Miks?
- Kas sa oled kunagi sarnases olukorras olnud? Mida sa tegid? Kuidas otsus, mille langetasid, sind tundma pani?
- Mis vahe on ettekujutamisel, mida loo tegelane teha võiks, ja päriselus raske valikuga silmitsi seismisel?
- Millist nõu annaksid kellelegi, kes seisab silmitsi raske valikuga?

NÄPUNÄITED

Kasuta mitmekeelsete õppijate toetamiseks pilte või rollimänge. Lase sama keelt kõnelevatel õpilastel koos arutleda, enne kui nad oma mõtteid ülejäänud klassiga jagavad.

Lugu valides võta arvesse, kas see võib mõnele õpilasele ebamugav või raske olla. Kui vaja, räägi teema õpilasega läbi või vali mõni muu lugu.

TEGEVUSTE VALIK

Teine klass on sobiv aeg, et siduda dilemmadest mõtlemine lugemis- ja kirjutusülesannetega (st arutada raamatutegelaste dilemmasid, mõelda lahendusi lugudele ajakirjadest, kasutada lausealguseid, näiteks „Dilemma, millega XX silmitsi seisab, on...“ ja „See on keeruline, sest...“).

- „**Pööra ja räägi**“: lase õpilastel võtta paaridesse ja dilemmat kaaslasega arutada. Palu neil välja mõelda mitu lahendust või üks konkreetne lahendus, mille nad mõlemad heaks kiidavad. Seejärel lase neil, kes seda soovivad, oma lahendusi teistega jagada.
- „**Rollimäng**“: tehke erinevate dilemmadega rollimängu, kasutades nukke või võttes appi mõne täiskasvanu. Rollimängu ajal vestle lastega ja tooge koos selgelt välja tegelaskujude erinevad valikuvõimalused ja nende valikute tagajärjed. Hiljem aasta jooksul võid paluda õpilastel, kes seda soovivad, rollimänge läbi viia.
- „**Keera lülitit!**“: ütle õpilastele, et hakkate mängima mängu, kus nende ülesanne on loo dilemmale välja mõelda palju erinevaid lahendusi. Esiteks palu neil mõelda headele valikutele, mida tegelane võiks teha. Lase õpilastel mõtteid jagada järgemööda ringis või popkorni-stiilis, oma lahendust välja hõigates. Kui hüüad „Keera lülitit!“, saab õpilaste ülesandeks mõelda halbadele valikutele, mida tegelane võiks teha. Lõpeta aruteluga, kus peegeldad õpilaste ettepanekuid.
- „**Kirjuta kiri / joonista pilt**“: palu õpilastel kirjutada kiri või joonistada pilt valikust, mida dilemmaga silmitsi seisev tegelaskuju võiks teha. Õpilased võivad tehtud tööde üle arutleda terve klassiga, anda oma töö sulle ülevaatamiseks või jätta see enda kätte.

KALLIS ANNI

MIS SEE ON? Arutelu, kus käsitletakse erinevaid lugusid iseloomu ja käitumise uurimiseks.

MILLEST SEE ON? Vastutustundlike/eetiliste/tervislike valikute tegemine keerulistes olukordades.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ „Kallis Anni“ raamatukogu

PEAMINE IDEE

Me kõik lahendame probleeme erinevalt ja see on okei – probleeme saabki lahendada mitmel tõhusal viisil. Harjutuse „Kallis Anni“ käigus kujutame ette erinevaid olukordi, kaalume erinevaid valikuvõimalusi ja teadvustame, mis nende valikute puhul meeldib või ei meeldi. Nendest valikutest rääkimine aitab meil tulevikus, kui probleemidega silmitsi seisame, langetada tarku otsuseid.

JUHEND

1. Vali (õpetaja) „Kallis Anni“ raamatukogust dilemma.
2. Vali (õpetaja) üks järgmistest tegevustest: „Pööra ja räägi“, „Rollimäng“, „Keera lüliti!“, „Kirjuta kiri“, või loo ise uus tegevus. (Lisainformatsiooni leiab kaardi/slaidi tagaküljelt.)
3. Räägi õpilastele EESMÄRGIST ja loe dilemma klassile ette.
4. Arutelu käigus järgi neid juhtnööre:
 - a. Kirjelda dilemmat ja küsi, miks see on dilemma. Küsi: „Mis teeb selle olukorra keeruliseks?“
 - b. Korralda õpilastele ajurünnak, mis paneks neid erinevate valikute ja nende tagajärgede peale mõtlema.
 - c. Küsi: „Mis sulle nende valikute juures meeldib ja mis mitte? Miks?“
 - d. Lõpetage arutelu, rääkides headest lahendustest, mis vestluse käigus välja pakuti. Arutlege, miks mõned lahendused võivad mõnele inimesele olla paremad kui teised.

➤➤➤ **VAJALIK:** veendu, et kõigil õpilastel oleks võimalus tegevusest osa võtta. Hoia küsimused ja vestlus avatud, ei pea olema ainuõiget vastust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasuta lugusid raamatutest, mõnda konkreetset dilemmat, mis on üles kerkinud koolis, või muid õppematerjale.

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kas oli lihtne või raske mõelda erinevatele valikutele, mida loo tegelaskuju võiks teha? Miks?
- Kas sa oled kunagi sarnases olukorras olnud? Mida sa tegid? Kuidas otsus, mille langetasid, sind tundma pani?
- Mis vahe on ettekujutamisel, mida loo tegelane teha võiks, ja päriselus raske valikuga silmitsi seismisel?
- Millist nõu annaksid kellelegi, kes seisab silmitsi raske valikuga?
- Millega sa arvestasid, kui võimalike lahenduste peale mõtlesid?

NÄPUNÄITED

Kasuta mitmekeelsete õppijate toetamiseks pilte või rollimänge. Lase sama keelt kõnelevatel õpilastel koos arutleda, enne kui nad oma mõtteid ülejäänud klassiga jagavad.

Lugu valides võta arvesse, kas see võib mõnele õpilasele ebamugav või raske olla. Kui vaja, räägi teema õpilasega läbi või vali mõni muu lugu.

TEGEVUSTE VALIK

Kolmas klass on sobiv aeg, et omandada sügavam arusaamine valikutest, mis kõnealuses olukorras on võimalikud, ja hakata mõtlema paindlikumalt sellele, mis on õige/vale (või mugav/ebamugav; tervislik/ebatervislik; vastutustundlik/vastutustundetu) erinevates olukordades. Plusside ja miinuste loetlemine iga valiku juures võib aidata õpilastel paremini mõista ja arvesse võtta asjaolusid, mis muudavad otsuse tegemise keeruliseks. Kasuta selesid, et aidata õpilastel erinevaid valikuid visualiseerida.

- „Pööra ja räägi“: lase õpilastel võtta paaridesse ja dilemmat kaaslasega arutada. Palu neil välja mõelda mitu lahendust või üks konkreetne lahendus, mille nad mõlemad heaks kiidavad. Seejärel lase neil, kes seda soovivad, oma lahendusi teistega jagada.
- „Rollimäng“: tehke erinevate dilemmadega rollimängu, kasutades nukke või võttes appi mõne täiskasvanu. Rollimängu ajal vestle lastega ja tooge koos selgelt välja tegelaskujude erinevad valikuvõimalused ja nende valikute tagajärjed. Hiljem aasta jooksul võid paluda õpilastel, kes seda soovivad, rollimänge läbi viia.
- „Keera lülitit!“: ütle õpilastele, et hakkate mängima mängu, kus nende ülesanne on loo dilemmale välja mõelda palju erinevaid lahendusi. Esiteks palu neil mõelda headele valikutele, mida tegelane võiks teha. Lase õpilastel mõtteid jagada järgemööda ringis või popkorni-stiilis, oma lahendust välja hõigates. Kui hüüad „Keera lülitit!“, saab õpilaste ülesandeks mõelda halbadele valikutele, mida tegelane võiks teha. Lõpeta aruteluga, kus peegeldad õpilaste ettepanekuid.
- „Kirjuta kiri / joonista pilt“: palu õpilastel kirjutada kiri või joonistada pilt valikust, mida dilemmaga silmitsi seisev tegelaskuju võiks teha. Õpilased võivad tehtud tööde üle arutleda terve klassiga, anda oma töö sulle ülevaatomiseks või jätta see enda kätte.

KALLIS ANNI

MIS SEE ON? Arutelu, kus käsitletakse erinevaid lugusid iseloomu ja käitumise uurimiseks.

MILLEST SEE ON? Vastutustundlike/eetiliste/tervislike valikute tegemine keerulistes olukordades.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ „Kallis Anni“ raamatukogu

PEAMINE IDEE

Me kõik lahendame probleeme erinevalt ja see on okei – probleeme saabki lahendada mitmel tõhusal viisil. Harjutuse „Kallis Anni“ käigus kujutame ette erinevaid olukordi, kaalume erinevaid valikuvõimalusi ja teadvustame, mis nende valikute puhul meeldib või ei meeldi. Nendest valikutest rääkimine aitab meil tulevikus, kui probleemidega silmitsi seisame, langetada tarku otsuseid.

JUHEND

1. Vali (õpetaja) „Kallis Anni“ raamatukogust dilemma.
2. Vali (õpetaja) üks järgmistest tegevustest: „Arutelu väikestes rühmades“, „Rollimäng“, „Kokkulepete kontiinum“, või loo ise uus tegevus. (Lisainformatsiooni leiab kaardi/slaidi tagaküljelt.)
3. Räägi õpilastele EESMÄRK ja loe dilemma klassile ette.
4. Arutelu käigus järgi neid juhtnööre:
 - a. Kirjelda dilemmat ja küsi, miks see on dilemma. Küsi: „Mis teeb selle olukorra keeruliseks?“
 - b. Korralda õpilastele ajurünnak, mis paneks neid erinevate valikute ja nende tagajärgede peale mõtlema.
 - c. Küsi: „Mis sulle nende valikute juures meeldib ja mis mitte? Miks?“
 - d. Lõpetage arutelu, rääkides headest lahendustest, mis vestluse käigus välja pakuti. Arutlege, miks mõned lahendused võivad mõnele inimesele olla paremad kui teised.

➤➤➤ **VAJALIK:** veendu, et kõigil õpilastel oleks võimalus tegevusest osa võtta. Hoiatuseks ja vestlus avatud, ei pea olema ainuõiget vastust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasuta lugusid raamatutest, mõnda konkreetset dilemmat, mis on üles kerkinud koolis, või muid õppematerjale.

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kas oli lihtne või raske mõelda erinevatele valikutele, mida loo tegelaskuju võiks teha? Miks?
- Kas sa oled kunagi sarnases olukorras olnud? Mida sa tegid? Kuidas otsus, mille langetasid, sind tundma pani?
- Mis vahe on ettekujutamisel, mida loo tegelane teha võiks, ja päriselus raske valikuga silmitsi seismisel?
- Millist nõu annaksid kellelegi, kes seisab silmitsi raske valikuga?
- Millega sa arvestasid, kui võimalike lahenduste peale mõtlesid?
- Millist informatsiooni võiksid sa veel vajada, et paremini mõista seda rasket olukorda ja selle võimalikke lahendusi?

NÄPUNÄITED

Kasuta mitmekeelsete õppijate toetamiseks pilte või rollimänge. Lase sama keelt kõnelevatel õpilastel koos arutleda, enne kui nad oma mõtteid ülejäänud klassiga jagavad.

Lugu valides võta arvesse, kas see võib mõnele õpilasele ebamugav või raske olla. Kui vaja, räägi teema õpilasega läbi või vali mõni muu lugu.

TEGEVUSTE VALIK

Neljas klass on sobiv aeg, et uurida, kuidas inimese väärtused ja kogemused võivad mõjutada tema arusaamist sellest, mida tähendab konkreetsetes olukorras vastutustundlik või eetiline käitumine. Too näiteid selle kohta, kuidas otsuste tegemist võib mõjutada aeg, koht, uskumused, perekond, isiklikud eelistused jne. Teema põhjalikumaks uurimiseks võib kasutada ka õppetöoga seotud tekste.

- **„Arutelu väikestes rühmades“:** palu kolme-neljaliikmelistel rühmadel arutleda dilemma ja selle võimalike lahenduste üle. Võid jagada igale rühmaliikmele rollid: näiteks *arutelujuht* (hoolitseb selle eest, et kõik osaleksid ja et rühm püsiks õigel teel); *küsija* (esitab küsimusi, et aidata rühmal mõelda erinevatele viisidele, kuidas dilemmale läheneda); *salvestaja* (kirjutab üles võimalikud lahendused) ja *kõneleja* (jagab rühma valitud lahendust klassiarutelu ajal). Kui aega on piisavalt, palu rühmadel oma lahendusi klassiga jagada.
- **„Rollimäng“:** lase õpilastel võtta paaridesse ja teha rollimänge olukordadest, mis peegeldavad erinevaid dilemmasid ja võimalike valikute tegemist. Kui aega on piisavalt, lase mõnel paaril klassi ees esineda.
- **„Kokkulepete kontiinum“:** loo klassis eraldi piirkond, mis sümboliseeriks nn kokkulepete kontiinuumi. Kontiinuumi saab kujutada näiteks erinevate punktide toel ees-/tagaseinal või joonega pörandal (nt kasutades pikka värvilist teipi), mille üks ots tähistab valikut „Täiesti nõus“ ja teine ots „Ei ole üldse nõus“. Enne mängimist arutlege klassiga võimalike lahenduste üle. Valige üks lahendus ja lase õpilastel seista joonel sellisele kohale, mis näitab, kui tugevalt nad selle lahendusega nõustuvad. Palu neil jagada, miks nad end nii tunnevad.

KALLIS ANNI

MIS SEE ON? Arutelu, kus käsitletakse erinevaid lugusid iseloomu ja käitumise uurimiseks.

MILLEST SEE ON? Vastutustundlike/eetiliste/tervislike valikute tegemine keerulistes olukordades.

Kodaniku jõud

VIIES KLASS

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ „Kallis Anni“ raamatukogu

PEAMINE IDEE

Me kõik lahendame probleeme erinevalt ja see on okei – probleeme saabki lahendada mitmel tõhusal viisil. Harjutuse „Kallis Anni“ käigus kujutame ette erinevaid olukordi, kaalume erinevaid valikuvõimalusi ja teadvustame, mis nende valikute puhul meeldib või ei meeldi. Nendest valikutest rääkimine aitab meil tulevikus, kui probleemidega silmitsi seisame, langetada tarku otsuseid.

JUHEND

1. Vali (õpetaja) „Kallis Anni“ raamatukogust dilemma.
2. Vali (õpetaja) üks järgmistest tegevustest: „Arutelu väikestes rühmades“, „Rollimäng“, „Kokkulepete kontiinum“, või loo ise uus tegevus. (Lisainformatsiooni leiab kaardi/slaidi tagaküljelt.)
3. Räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST ja loe dilemma klassile ette.
4. Arutelu käigus järgi neid juhtnööre:
 - a. Kirjelda dilemmat ja küsi, miks see on dilemma. Küsi: „Mis teeb selle olukorra keeruliseks?“
 - b. Korralda õpilastele ajurünnak, mis paneks neid erinevate valikute ja nende tagajärgede peale mõtlema.
 - c. Küsi: „Mis sulle nende valikute juures meeldib ja mis mitte? Miks?“
 - d. Lõpetage arutelu, rääkides headest lahendustest, mis vestluse käigus välja pakuti. Arutlege, miks mõned lahendused võivad mõnele inimesele olla paremad kui teised.

➤➤➤ **VAJALIK:** veendu, et kõigil õpilastel oleks võimalus tegevusest osa võtta. Hoi küsimused ja vestlus avatud, ei pea olema ainuõiget vastust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasuta lugusid raamatutest, mõnda konkreetset dilemmat, mis on üles kerkinud koolis, või muid õppematerjale.

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kas sa oled kunagi sarnases olukorras olnud? Mida sa tegid? Kuidas otsus, mille langetasid, sind tundma pani?
- Mis vahe on ettekujutamisel, mida loo tegelane teha võiks, ja päriselus raske valikuga silmitsi seismisel?
- Millega sa arvestasid, kui võimalike lahenduste peale mõtlesid?
- Millist informatsiooni võiksid sa veel vajada, et paremini mõista seda rasket olukorda ja selle võimalikke lahendusi?
- Mis sa arvad, kuidas näevad olukorda teised loo tegelased? Kas nad näeksid seda samamoodi või erinevalt? Miks?

NÄPUNÄITED

Kasuta mitmekeelsete õppijate toetamiseks pilte või rollimänge. Lase sama keelt kõnelevatel õpilastel koos arutleda, enne kui nad oma mõtteid ülejäanud klassiga jagavad.

Lugu valides võta arvesse, kas see võib mõnele õpilasele ebamugav või raske olla. Kui vaja, räägi teema õpilasega läbi või vali mõni muu lugu.

TEGEVUSTE VALIK

Viies klass on sobiv aeg, et uurida, millised on teiste vaatenurgad dilemmale, ja olla võimeline mõistma mitut vaatenurka, kuidas keerulisele olukorrale läheneda. Aita õpilastel mõelda, kuidas võivad kogemused ja kontekst valikute tegemist mõjutada. Too klassile elulisi näiteid, kasutades aktuaalseid sündmuseid, uudiseid ja taskuhäälinguid.

- „**Arutelu väikestes rühmades**“: palu kolme-neljaliikmelistel rühmadel arutleda dilemma ja selle võimalike lahenduste üle. Võid jagada igale rühmaliikmele rollid: näiteks *arutelujuht* (hoolitseb selle eest, et kõik osaleksid ja et rühm püsiks õigel teel); *küsija* (esitab küsimusi, et aidata rühmal mõelda erinevatele viisidele, kuidas dilemmale läheneda); *salvestaja* (kirjutab üles võimalikud lahendused) ja *kõneleja* (jagab rühma valitud lahendust klassiarutelu ajal). Kui aega on piisavalt, palu rühmadel oma lahendusi klassiga jagada.
- „**Rollimäng**“: lase õpilastel võtta paaridesse ja teha rollimänge olukordadest, mis peegeldavad erinevaid dilemmasid ja võimalike valikute tegemist. Kui aega on piisavalt, lase mõnel paaril klassi ees esineda.
- „**Kokkulepete kontiinum**“: loo klassis eraldi piirkond, mis sümboliseeriks nn kokkulepete kontiinuumi. Kontiinuumi saab kujutada näiteks erinevate punktide toel ees-/tagaseinal või joonega pörandal (nt kasutades pikka värvilist teipi), mille üks ots tähistab valikut „Täiesti nõus“ ja teine ots „Ei ole üldse nõus“. Enne mängimist arutlege klassiga võimalike lahenduste üle. Valige üks lahendus ja lase õpilastel seista joonel sellisele kohale, mis näitab, kui tugevalt nad selle lahendusega nõustuvad. Palu neil jagada, miks nad end nii tunnevad.

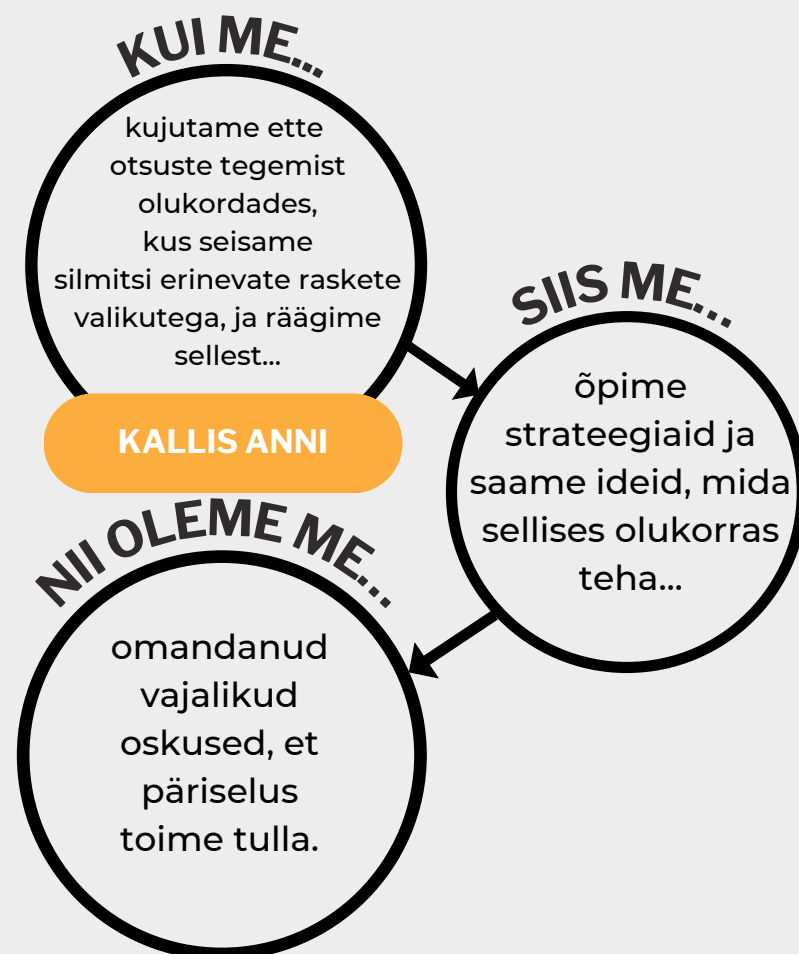
KALLIS ANNI

MIS SEE ON? Arutelu, kus käsitletakse erinevaid lugusid iseloomu ja käitumise uurimiseks.

MILLEST SEE ON? Vastutustundlike/eetiliste/tervislike valikute tegemine keerulistes olukordades.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ „Kallis Anni“ raamatukogu

PEAMINE IDEE

Me kõik lahendame probleeme erinevalt ja see on okei – probleeme saabki lahendada mitmel tõhusal viisil. Harjutuse „Kallis Anni“ käigus kujutame ette erinevaid olukordi, kaalume erinevaid valikuvõimalusi ja teadvustame, mis nende valikute puhul meeldib või ei meeldi. Nendest valikutest rääkimine aitab meil tulevikus, kui probleemidega silmitsi seisame, langetada tarku otsuseid.

JUHEND

1. Vali „Kallis Anni“ raamatukogust dilemma.
2. Vali üks järgnevatest tegevustest: „Arutelu väikestes rühmades“, „Rollimäng“, „Kokkulepete kontiinum“, või loo ise uus tegevus. (Lisainformatsiooni leiab kaardi tagaküljelt.)
3. Räägi õpilastele EESMÄRGIST ja loe dilemma klassile ette.
4. Arutelu käigus järgi neid juhtnööre:
 - a. Kirjelda dilemmat ja küsi, miks see on dilemma. Küsi: „Mis teeb selle olukorra keeruliseks?“
 - b. Korralda õpilastele ajurünnak, mis paneks neid erinevate valikute ja nende tagajärgede peale mõtlema.
 - c. Küsi: „Mis sulle nende valikute juures meeldib ja mis mitte? Miks?“
 - d. Lõpetage arutelu, rääkides headest lahendustest, mis vestluse käigus välja pakuti. Arutlege, miks mõned lahendused võivad mõnele inimesele olla paremad kui teised.

➤➤➤ **VAJALIK:** veendu, et kõigil õpilastel oleks võimalus tegevusest osa võtta. Hoia küsimused ja vestlus avatud, ei pea olema ainuõiget vastust.

↪ **SAAB KOHANDADA:** kasuta lugusid raamatutest, mõnda konkreetset dilemmat, mis on üles kerkinud koolis, või muid õppematerjale.

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kas sa oled kunagi sarnases olukorras olnud? Mida sa tegid? Kuidas otsus, mille langetasid, sind tundma pani?
- Mis vahe on ettekujutamisel, mida loo tegelane teha võiks, ja päriselus raske valikuga silmitsi seismisel?
- Millega sa arvestasid, kui võimalike lahenduste peale mõtlesid?
- Millist informatsiooni võiksid sa veel vajada, et paremini mõista seda rasket olukorda ja selle võimalikke lahendusi?
- Mis sa arvad, kuidas näevad olukorda teised loo tegelased? Kas nad näeksid seda samamoodi või erinevalt? Miks?

NÄPUNÄITED

Kasuta mitmekeelsete õppijate toetamiseks pilte või rollimänge. Lase sama keelt kõnelevatel õpilastel koos arutleda, enne kui nad oma mõtteid ülejäänud klassiga jagavad.

Lugu valides võta arvesse, kas see võib mõnele õpilasele ebamugav või raske olla. Kui vaja, räägi teema õpilasega läbi või vali mõni muu lugu.

TEGEVUSTE VALIK

Kuues klass on sobiv aeg, et jätkata erinevate vaatenurkade uurimist sellel, mida tähendab hea otsuse tegemine ja hea kodanik/sõber/kogukonnaliige jne. Too klassile elulisi näiteid, kasutades aktuaalsete ja ajalooliste sündmuste dilemmasid.

- „**Arutelu väikestes rühmades**“: palu kolme-neljaliikmelistel rühmadel arutleda dilemma ja selle võimalike lahenduste üle. Võid jagada igale rühmaliikmele rollid: näiteks *arutelujuht* (hoolitseb selle eest, et kõik osaleksid ja et rühm püsiks õigel teel); *küsija* (esitab küsimusi, et aidata rühmal mõelda erinevatele viisidele, kuidas dilemmale läheneda); *salvestaja* (kirjutab üles võimalikud lahendused) ja *kõneleja* (jagab rühma valitud lahendust klassiarutelu ajal). Kui aega on piisavalt, palu rühmadel oma lahendusi klassiga jagada.
- „**Rollimäng**“: lase õpilastel võtta paaridesse ja teha rollimänge olukordadest, mis peegeldavad erinevaid dilemmasid ja võimalike valikute tegemist. Kui aega on piisavalt, lase mõnel paaril klassi ees esineda.
- „**Kokkulepete kontiinum**“: esita õpilastele lugu ja palu neil välja mõelda kolm või neli lahendust. Kui lahendused on ühiselt valitud, leia igaühele neist klassiruumis konkreetne piirkond (nt klassiruumi nurgad). Palu õpilastel minna alale, mis tähistab nende arvates parimat lahendust. Seejärel lase sama valiku teinud õpilastel lahenduse üle arutleda.

MÄRKMED ISEENDALE

MIS SEE ON? Aeg reflekteerida ja endast kirjutada või pilt joonistada.

MILLEST SEE ON? Positiivsete kogemuste, omaduste ja püüdluste üle mõtisklemine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ Päevik (valikuline)
muusika

EESMÄRK

Kui võtame aega, et mõtiskleda selle üle, kes me oleme, kuidas me kasvame ja mis on meie jaoks oluline, kasvatame teadlikkust oma tugevatest külgedest ja uskumustest, mille juurde saame tagasi pöörduda, kui meil neid vaja on.

JUHEND

1. Räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST.
2. Palu õpilastel võtta välja oma päevikud (või paberileht) ja joonistada pilt, järgides jagatud juhtnööre. Näidisjuhendid hõlmavad järgmist:
 - Joonista kolm asja, mis täna hästi läksid. Mida sa mõtlesid? Kuidas sa end tundsid? Mida sa tegid?
 - Joonista oma parim võimalik tuleviku-mina. Kelleks sa saad, kui kord suureks kasvad? Millega sa tegeled? Mis sulle selle tuleviku-mina juures meeldib? Miks need asjad sulle olulised on?
3. Pane mängima rahustav muusika ja anna õpilastele joonistamiseks 5–10 minutit.
4. *Valikuline*: anna õpilastele võimalus jagada oma joonistust vaid sinuga või siis terve klassiga. Kirjuta igale õpilasele vastutasuks tunnustav sedel, millele on lisatud naerunägu, kleebis või tempel (see tegevus ei ole hindamise eesmärgiga).

➤➤➤ **VAJALIK**: hoia küsimustele vastamist avatuna, õiget vastust ei pea olema. Veendu, et joonistamine/kirjutamine oleks positiivse suunitlusega. Peamine on see, et igal lapsel oleks võimalus vaadata enesesse ja reflekteerida. Kui õpilased vajavad abi, ära ütle neile midagi ette. Selle asemel aita neil mõelda iseenda peale (nt oma mälestustele, tunnetele jne).

↪ **SAAB KOHANDADA**: kuidas õpilased reflekteerivad – joonistamise asemel võivad nad ülesande täita kas kaaslasega vesteldes, klassiarutelu näol või rollimänguga.

Suhtumise jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kuidas su enesepeegeldus läks? Kas oli lihtne või raske mõtiskleda ja endast mõelda?
- Kuidas sa tead, millest sa hoolid või mis sulle enda juures meeldib?
- Kuidas sa mõtled oma mõtete peale? Kas sa näed seda, mida mõtlevad teised?
- Millal tunnend end kõige paremini? Miks?

NÄPUNÄITED

Mitmekeelse õppija puhul lase võimaluse korral juhendid tõlkida tema emakeelde. Anna talle võimalus vastata kodukeeles.

Kohanda harjutust ja paku lisatuge lastele, kes võivad vajada rohkem abi. "Mõtle valjult" ehk sõnasta oma mõtted, et õpilased saaksid aimdust, kuidas sa mõtled. Nii mõistavad lapsed, kuidas su ideed kujunesid ja kuidas valisid, mida päevikusse üles märkida.

TEGEVUSTE VALIK

Koolieelses eas laps hakkab õppima iseennast paremini tunnetama: kes ta on, kuidas ta eristub teistest, mis on temas ainulaadset ja väärtuslikku. Väikese lapse tunded enda suhtes võivad olla väga muutlikud – need võivad muutuda päevast päeva, hetkest hetkesse ja see on väga okei. Laps usub, et see, kes ta on, võib muutuda; tal on erinevaid ideid selle kohta, kes ta võib olla ja mida ta teha saab. Selline maailmapilt peegeldab lapse usku, et kõik on võimalik, ja tema oskust fantaseerida – see on midagi, mida väärtustada!

Alustuseks lase õpilastel kaunistada oma päevikute kaaned. Kaunistused võiksid kujutada õpilase identiteedi ja kultuuri neid külgi, mis teevad temast selle, kes ta on. Koolieeliku puhul sobivad hästi lemmiktoidud, -laulud ja -tantsud, lapse pereliikmed ja see, kust nad pärit on, kus pere elab, mida laps hästi oskab jne. Õpilased võivad joonistada ja värvida, samuti lõigata ja kleepida kollaažtehnikas. Lase neil reflekteerimist harjutada regulaarse või igapäevase tegevuse käigus (nt jätkke lasteaiapäeva viimased 15 minutit või nädala viimane lasteaiapäev joonistamise/mõtisklemise ajaks).

Aja möödudes võid hakata jagama erinevaid juhtnööre, mis annavad õpilastele võimaluse mõtiskleda selle üle, kes nad on, kuidas mitmesugustes olukordades kogetu neid end tundma paneb ja mis on neile oluline. Julgusta õpilasi joonistama üha komplekssemalt vastavalt nende joonistusoskuse arenemisele. Samuti võiksid nad proovida oma joonistatud/kleebitud piltidele erinevate sõnadega silte kleepida.

Aasta lõpus lase õpilastel üle vaadata, mida nad on selle aasta jooksul oma päevikusse joonistanud ja kirjutanud. Suuna neid mõtlema sellele, mis on olnud nende aasta parimad hetked, ületatud raskused, mida nad on õppinud ja mida neile meeldiks edasi teha.

MÄRKMED ISEENDALE

MIS SEE ON? Aeg reflekteerida ja endast kirjutada või pilt joonistada.

MILLEST SEE ON? Positiivsete kogemuste, omaduste ja püüdluste üle mõtisklemine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ Päevik (valikuline)
muusika

EESMÄRK

Kui võtame aega, et mõtiskleda selle üle, kes me oleme, kuidas me kasvame ja mis on meie jaoks oluline, kasvatame teadlikkust oma tugevatest külgedest ja uskumustest, mille juurde saame tagasi pöörduda, kui meil neid vaja on.

JUHEND

1. Räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST.
2. Palu õpilastel võtta välja oma päevikud (või paberileht) ja joonistada pilt, järgides jagatud juhtnööre. Näidisjuhendid hõlmavad järgmist.
 - Joonista kolm asja, mis täna hästi läksid. Mida sa mõtlesid? Kuidas sa end tundsid? Mida sa tegid?
 - Joonista oma parim võimalik tuleviku-mina. Kelleks sa saad, kui kord suureks kasvad? Millega sa tegeled? Mis sulle selle tuleviku-mina juures meeldib? Miks need asjad sulle olulised on?
3. Pane mängima rahustav muusika ja anna õpilastele joonistamiseks 5–10 minutit.
4. *Valikuline*: anna õpilastele võimalus jagada oma joonistust vaid sinuga või terve klassiga. Kirjuta igale õpilasele vastutasuks tunnustav sedel, millele on lisatud naerunägu, kleebis või tempel (see tegevus ei ole hindamise eesmärgiga).

➤➤➤ **VAJALIK**: hoia küsimustele vastamist avatuna, õiget vastust ei pea olema. Veendu, et joonistamine/kirjutamine oleks positiivse suunitlusega. Peamine on see, et igal lapsel oleks võimalus vaadata enesesse ja reflekteerida. Kui õpilased vajavad abi, ära ütle neile midagi ette. Selle asemel aita neil mõelda iseenda peale (nt oma mälestustele, tunnetele jne).

↪ **SAAB KOHANDADA**: kuidas õpilased reflekteerivad – joonistamise asemel võivad nad ülesande täita kas kaaslasega vesteldes, klassiarutelu näol või rollimänguga.

Suhtumise jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kuidas su enesepeegeldus läks? Kas oli lihtne või raske mõtiskleda ja endast mõelda?
- Kuidas sa tead, millest sa hoolid või mis sulle enda juures meeldib?
- Kuidas sa mõtled oma mõtete peale? Kas sa näed seda, mida mõtlevad teised?
- Millal tunnend end kõige paremini? Miks?

NÄPUNÄITED

Mitmekeelse õppija puhul lase võimaluse korral juhendid tõlkida tema emakeelde. Anna talle võimalus vastata kodukeeles.

Kohanda harjutust ja paku lisatuge lastele, kes võivad vajada rohkem abi. "Mõtle valjult" ehk sõnasta oma mõtted, et õpilased saaksid aimdust, kuidas sa mõtled. Nii mõistavad lapsed, kuidas su ideed kujunesid ja kuidas valisid, mida päevikusse üles märkida.

TEGEVUSTE VALIK

Esimene klass on sobiv aeg, et jätkata positiivse enesetunnetuse kujundamist – kes sa oled, kuidas sa eristud teistest, mis on sinus ainulaadset ja väärtuslikku. Kui lapsed saavad vanemaks, hakkavad neil kujunema üha konkreetsemad vaated nende enda ja võimete kohta. Seda harjutust tehes saame väärtustada igaühe ainulaadseid tugevusi ja tõespidamisi. Samuti on see ka võimalus rääkida sellest, kuidas võime muutuda (st saame koguda uusi teadmisi, kasvada ja areneda erinevatel viisidel, saada paremaks selles, mis enne oli raske).

Alustuseks lase õpilastel kaunistada oma päevikute kaaned. Kaunistused võiksid kujutada õpilase identiteedi, pärandi ja kultuuri neid külgi, mis teevad temast selle, kes ta on. Esimese klassi õpilase puhul sobivad hästi lemmiktoidud, -laulud ja -tantsud, lapse pereliikmed ja see, kust nad pärit on, kus pere elab, mida laps hästi oskab jne. Õpilased võivad joonistada ja värvida, samuti lõigata ja kleepida kollaažtehnikas.

Aja möödudes võid hakata jagama erinevaid juhtnööre, mis annavad õpilastele võimaluse mõtiskleda selle üle, kes nad on, kuidas mitmesugustes olukordades kogetu neid end tundma paneb ja mis on neile oluline. Julgusta õpilasi joonistama üha komplekssemalt vastavalt nende joonistusoskuse arenemisele. Samuti võiksid nad proovida oma joonistatud/kleebitud piltidele erinevate sõnadega silte kleepida.

Aasta lõpus lase õpilastel üle vaadata, mida nad on selle aasta jooksul oma päevikutesse joonistanud ja kirjutanud. Suuna neid mõtlema sellele, mis on olnud nende aasta parimad hetked, ületatud raskused, mida nad on õppinud ja mis on nende tulevikueesmärgid.

MÄRKMED ISEENDALE

MIS SEE ON? Aeg reflekteerida ja endast kirjutada või pilt joonistada.

MILLEST SEE ON? Positiivsete kogemuste, omaduste ja püüdluste üle mõtisklemine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

 Päevik (valikuline)
muusika

EESMÄRK

Kui võtame aega, et mõtiskleda selle üle, kes me oleme, kuidas me kasvame ja mis on meie jaoks oluline, kasvatame teadlikkust oma tugevatest külgedest ja uskumustest, mille juurde saame tagasi pöörduda, kui meil neid vaja on.

JUHEND

1. Räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST.
2. Palu õpilastel võtta välja oma päevikud (või paberileht) ja joonistada pilt, järgides jagatud juhtnööre. Näidisjuhendid hõlmavad järgmist.
 - Joonista kolm asja, mis täna hästi läksid. Mida sa mõtlesid? Kuidas sa end tundsid? Mida sa tegid?
 - Ma arvan... Kirjuta loend sõnadest või joonista kolm kõige tähtsamat uskumust, mis sul on (nt „Ma leian, et tõe rääkimine on vajalik“). Samuti lisa, miks need sulle olulised on. Võid kasutada ajakirju ja lasta õpilastel välja lõigata sõnu või pilte, mis kirjeldavad nende uskumusi.
 - Joonista oma parim võimalik tuleviku-mina. Kelleks sa saad, kui kord suureks kasvad? Millega sa tegeled? Mis sulle selle tuleviku-mina juures meeldib? Miks need asjad sulle olulised on?
3. Pane mängima rahustav muusika ja anna õpilastele joonistamiseks 5–10 minutit.
4. Valikuline: anna õpilastele võimalus jagada oma joonistust vaid sinuga või terve klassiga. Kirjuta igale õpilasele vastutasuks tunnustav sedel, millele on lisatud naerunägu, kleebis või tempel (see tegevus ei ole hindamise eesmärgiga).

➤➤➤ **VAJALIK:** hoia küsimustele vastamist avatuna, õiget vastust ei pea olema. Veendu, et joonistamine/kirjutamine oleks positiivse suunitlusega.

↪ **SAAB KOHANDADA:** kuidas õpilased reflekteerivad – joonistamise asemel võivad nad ülesande täita kas kaaslasega vesteldes, klassiarutelu näol või rollimänguga.

Suhtumise jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kuidas su enesepeegeldus läks? Kas oli lihtne või raske mõtiskleda ja endast mõelda?
- Kuidas sa tead, millest sa hoolid või mis sulle enda juures meeldib?
- Kuidas sa mõtled oma mõtete peale? Kas sa näed seda, mida mõtlevad teised?
- Millal tunnend end kõige paremini? Miks?

NÄPUNÄITED

Mitmekeelse õppija puhul lase võimaluse korral juhendid tõlkida tema emakeelde. Anna talle võimalus vastata kodukeeles.

Kohanda harjutust ja paku lisatuge lastele, kes võivad vajada rohkem abi. "Mõtle valjult" ehk sõnasta oma mõtted, et õpilased saaksid aimdust, kuidas sa mõtled. Nii mõistavad lapsed, kuidas su ideed kujunesid ja kuidas valisid, mida päevikusse üles märkida.

TEGEVUSTE VALIK

Teine klass on sobiv aeg, et siduda arusaam ja tõekspidamised iseendast lugemis- ja kirjutusülesannetega. Samuti võib teha seda ka muul ajal kui päeva/nädala lõpp. Lase õpilastel enda üle reflekteerida erinevate lugemise, kirjutamise ja kunstiga seotud tegevuste käigus – näiteks koostage visioonitahvel, looge piltidest kollaaž või loend sõnadest, mis peegeldavad uskumusi jne.

Alustuseks lase õpilastel kaunistada oma päevikute kaaned. Kaunistused võiksid kujutada õpilase identiteedi, pärandi ja kultuuri neid külgi, mis teevad temast selle, kes ta on. Teise klassi õpilase puhul sobivad hästi lemmiktoidud, -laulud ja -tantsud, lapse pereliikmed ja see, kust nad pärit on, kus pere elab, mida laps hästi oskab jne. Õpilased võivad joonistada ja värvida, samuti lõigata ja kleepida kollaažtehnikas.

Aja möödudes võid hakata jagama erinevaid juhtnööre, mis annavad õpilastele võimaluse mõtiskleda selle üle, kes nad on, kuidas mitmesugustes olukordades kogetu neid end tundma paneb ja mis on neile oluline. Julgusta õpilasi joonistama üha komplekssemalt vastavalt nende joonistusoskuse arenemisele. Samuti võiksid nad proovida oma joonistatud/kleebitud piltidele erinevate sõnadega silte kleepida.

Aasta lõpus lase õpilastel üle vaadata, mida nad on selle aasta jooksul oma päevikusse joonistanud ja kirjutanud. Suuna neid mõtlema sellele, mis on olnud nende aasta parimad hetked, ületatud raskused, mida nad on õppinud ja mis on nende tulevikueesmärgid.

MÄRKMED ISEENDALE

MIS SEE ON? Aeg reflekteerida ja endast kirjutada või pilt joonistada.

MILLEST SEE ON? Positiivsete kogemuste, omaduste ja püüdluste üle mõtisklemine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

 Päevik (valikuline) muusika

EESMÄRK

Kui võtame aega, et mõtiskleda selle üle, kes me oleme, kuidas me kasvame ja mis on meie jaoks eriline, kasvatame teadlikkust oma tugevatest külgedest ja uskumustest, mille juurde saame tagasi pöörduda, kui meil neid vaja on.

JUHEND

1. Räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST.
2. Palu õpilastel võtta välja oma päevikud (või paberileht) ja joonistada pilt, järgides jagatud juhtnööre. Näidisjuhendid hõlmavad järgmist.
 - Joonista kolm asja, mis täna hästi läksid. Mida sa mõtlesid? Kuidas sa end tundsid? Mida sa tegid?
 - Ma arvan... Kirjuta loend sõnadest või joonista kolm kõige tähtsamat uskumust, mis sul on (nt „Ma leian, et tõe rääkimine on vajalik“). Samuti lisa, miks need sulle olulised on. Võid kasutada ajakirju ja lasta õpilastel välja lõigata sõnu või pilte, mis kirjeldavad nende uskumusi.
 - Joonista oma parim võimalik tuleviku-mina. Kelleks sa saad, kui kord suureks kasvad? Millega sa tegeled? Mis sulle selle tuleviku-mina juures meeldib? Miks need asjad sulle olulised on?
3. Pane mängima rahustav muusika ja anna õpilastele joonistamiseks 5–10 minutit.
4. Valikuline: anna õpilastele võimalus jagada oma joonistust vaid sinuga või terve klassiga. Kirjuta igale õpilasele vastutasuks tunnustav sedel, millele on lisatud naerunägu, kleebis või tempel (see tegevus ei ole hindamise eesmärgiga).

- **VAJALIK:** hoia küsimustele vastamist avatuna, õiget vastust ei pea olema. Veendu, et joonistamine/kirjutamine oleks positiivse suunitlusega.
- ↪ **SAAB KOHANDADA:** kuidas õpilased reflekteerivad – joonistamise asemel võivad nad ülesande täita kas kaaslasega vesteldes, klassiarutelu näol või rollimänguga.

Suhtumise jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kuidas su enesepeegeldus läks? Kas oli lihtne või raske mõtiskleda ja endast mõelda?
- Kuidas sa tead, millest sa hoolid või mis sulle enda juures meeldib?
- Kuidas sa mõtled oma mõtete peale? Kas sa näed seda, mida mõtlevad teised?
- Millal tunnend end kõige paremini? Miks?

NÄPUNÄITED

Mitmekeelse õppija puhul lase võimaluse korral juhendid tõlkida tema emakeelde. Anna talle võimalus vastata kodukeeles.

Kohanda harjutust ja paku lisatuge lastele, kes võivad vajada rohkem abi. "Mõtle valjult" ehk sõnasta oma mõtted, et õpilased saaksid aimdust, kuidas sa mõtled. Nii mõistavad lapsed, kuidas su ideed kujunesid ja kuidas valisid, mida päevikusse üles märkida.

TEGEVUSTE VALIK

Kolmandas klassis mõjutavad laste enesetunnetust üha enam suhted. Õpilased on tähelepanelikud selle osas, mida eakaaslased ja teised neist arvavad. Sellele tugineb nende enesetunnetus ja teadlikkus oma võimetest. Hea oleks rääkida mõtteviisist, mis on seotud kasvu ja arenguga – pingutus võib aidata kaasa uute võimete omandamisele, arengule ja muutustele. Julgusta õpilasi väärtustama oma tugevaid külgi ja positiivseid tõekspidamisi enda kohta. Samuti proovige visiooniharjutusi, et avardada oma ettekujutust sellest, mis on võimalik.

Alustuseks lase õpilastel kaunistada oma päevikute kaaned. Kaunistused võiksid kujutada õpilase identiteedi, pärandi ja kultuuri neid külgi, mis teevad temast selle, kes ta on. Kolmanda klassi õpilase puhul sobivad hästi lemmiktoidud, -laulud ja -tantsud, lapse pereliikmed ja see, kust nad pärit on, kus pere elab, mida laps hästi oskab jne. Õpilased võivad joonistada ja värvida, samuti lõigata ja kleepida kollaažtehnikas.

Aja möödudes võid hakata jagama erinevaid juhtnööre, mis annavad õpilastele võimaluse mõtiskleda selle üle, kes nad on, kuidas mitmesugustes olukordades kogetu neid end tundma paneb ja mis on neile oluline. Julgusta õpilasi joonistama üha komplekssemalt vastavalt nende joonistusoskuse arenemisele. Samuti võiksid nad proovida oma joonistatud/kleebitud piltidele erinevate sõnadega silte kleepida.

Aasta lõpus lase õpilastel üle vaadata, mida nad on selle aasta jooksul oma päevikutesse joonistanud ja kirjutanud. Suuna neid mõtlema sellele, mis on olnud nende aasta parimad hetked, ületatud raskused, mida nad on õppinud ja mis on nende tulevikueesmärgid.

MÄRKMED ISEENDALE

MIS SEE ON? Aeg reflekteerida ja endast kirjutada või pilt joonistada.

MILLEST SEE ON? Positiivsete kogemuste, omaduste ja püüdluste üle mõtisklemine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

✂ Päevik (valikuline)
muusika

EESMÄRK

Kui võtame aega, et mõtiskleda selle üle, kes me oleme, kuidas me kasvame ja mis on meie jaoks eriline, kasvatame teadlikkust oma tugevatest külgedest ja uskumustest, mille juurde saame tagasi pöörduda, kui meil neid vaja on.

JUHEND

1. Räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST.
2. Palu õpilastel võtta välja oma päevikud (või paberileht) ja joonistada pilt, järgides jagatud juhtnööre. Näidisjuhendid hõlmavad järgmist.
 - Joonista kolm asja, mis täna hästi läksid. Mida sa mõtlesid? Kuidas sa end tundsid? Mida sa tegid?
 - Ma arvan... Kirjuta loend sõnadest või joonista kolm kõige tähtsamat uskumust, mis sul on (nt „Ma leian, et tõe rääkimine on vajalik“). Samuti lisa, miks need sulle olulised on. Võid kasutada ajakirju ja lasta õpilastel välja lõigata sõnu või pilte, mis kirjeldavad nende uskumusi.
 - Joonista oma parim võimalik tuleviku-mina. Kelleks sa saad, kui kord suureks kasvad? Millega sa tegeled? Mis sulle selle tuleviku-mina juures meeldib? Miks need asjad sulle olulised on?
3. Pane mängima rahustav muusika ja anna õpilastele joonistamiseks 5–10 minutit.
4. *Valikuline*: anna õpilastele võimalus jagada oma joonistust vaid sinuga või terve klassiga. Kirjuta igale õpilasele vastutasuks tunnustav sedel, millele on lisatud naerunägu, kleebis või tempel (see tegevus ei ole hindamise eesmärgiga).

➤➤➤ **VAJALIK**: hoia küsimustele vastamist avatuna, õiget vastust ei pea olema. Veendu, et joonistamine/kirjutamine oleks positiivse suunitlusega.

↪ **SAAB KOHANDADA**: kuidas õpilased reflekteerivad – joonistamise asemel võivad nad ülesande täita kas kaaslasega vesteldes, klassiarutelu näol või rollimänguga.

Suhtumise jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kuidas su enesepeegeldus läks? Kas oli lihtne või raske mõtiskleda ja endast mõelda?
- Kuidas sa tead, millesse sa usud? Kust tulevad uskumused?
- Kas sa oled endiselt sama inimene, kui su uskumused muutuvad?
- Millal veel saaksid sa reflekteerida oma tõekspidamiste üle ja selle üle, kes sa oled?
- Kuidas sa mõtled oma mõtete peale? Kas sa näed seda, mida mõtlevad teised?
- Millal tunned end kõige paremini? Miks?

NÄPUNÄITED

Mitmekeelse õppija puhul lase võimaluse korral juhendid tõlkida tema emakeelde. Anna talle võimalus vastata kodukeeles.

Kohanda harjutust ja paku lisatuge lastele, kes võivad vajada rohkem abi. "Mõtle valjult" ehk sõnasta oma mõtted, et õpilased saaksid aimdust, kuidas sa mõtled. Nii mõistavad lapsed, kuidas su ideed kujunesid ja kuidas valisid, mida päevikusse üles märkida.

TEGEVUSTE VALIK

Neljas klass on sobiv aeg, et mõtiskleda selle üle, kuidas võivad inimese uskumused aja jooksul muutuda. Julgusta õpilasi uurima, kas nende uskumused enda kohta on muutunud (nt alates lasteaiast/eelkoolist, aasta algusest, uue pilli või spordiala õppimisest, uue huvi tekkimisest või uue laulu meeldima hakkamisest jne) ja kui on, siis miks. Samuti julgusta õpilasi väärtustama konkreetseid tahke endas – aspekte oma identiteedist, vaateid, uskumusi, seltskondi või rühmi, kellega nad samastuvad jne.

Alustuseks lase õpilastel kaunistada oma päevikute kaaned. Kaunistused võiksid kujutada õpilase identiteedi, pärandi ja kultuuri neid külgi, mis teevad temast selle, kes ta on. Neljanda klassi õpilase puhul sobivad hästi lemmiktoidud, -laulud ja -tantsud, lapse pereliikmed ja see, kust nad pärit on, kus pere elab, mida laps hästi oskab jne. Õpilased võivad joonistada ja värvida, samuti lõigata ja kleepida kollaažtehnikas.

Aja möödudes võid hakata jagama erinevaid juhtnööre, mis annavad õpilastele võimaluse mõtiskleda selle üle, kes nad on, kuidas mitmesugustes olukordades kogetu neid end tundma paneb ja mis on neile oluline. Julgusta õpilasi joonistama üha komplekssemalt vastavalt nende joonistusoskuse arenemisele. Samuti võiksid nad proovida oma joonistatud/kleebitud piltidele erinevate sõnadega silte kleepida.

Aasta lõpus lase õpilastel üle vaadata, mida nad on selle aasta jooksul oma päevikutesse joonistanud ja kirjutanud. Suuna neid mõtlema sellele, mis on olnud nende aasta parimad hetked, ületatud raskused, mida nad on õppinud ja mis on nende tulevikueesmärgid.

MÄRKMED ISEENDALE

MIS SEE ON? Aeg reflekteerida ja endast kirjutada või pilt joonistada.

MILLEST SEE ON? Positiivsete kogemuste, omaduste ja püüdluste üle mõtisklemine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

Päevik (valikuline)
muusika

EESMÄRK

Kui võtame aega, et mõtiskleda selle üle, kes me oleme, kuidas me kasvame ja mis on meie jaoks eriline, kasvatame teadlikkust oma tugevatest külgedest ja uskumustest, mille juurde saame tagasi pöörduda, kui meil neid vaja on.

JUHEND

1. Räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST.
2. Palu õpilastel võtta välja oma päevikud (või paberileht) ja joonistada pilt, järgides jagatud juhtnööre. Näidisjuhendid hõlmavad järgmist.
 - Joonista kolm asja, mis täna hästi läksid. Mida sa mõtlesid? Kuidas sa end tundsid? Mida sa tegid?
 - Ma arvan... Kirjuta loend sõnadest või joonista kolm kõige tähtsamat uskumust, mis sul on (nt „Ma leian, et tõe rääkimine on vajalik“). Samuti lisa, miks need sulle olulised on. Võid kasutada ajakirju ja lasta õpilastel välja lõigata sõnu või pilte, mis kirjeldavad nende uskumusi.
 - Joonista oma parim võimalik tuleviku-mina. Kelleks sa saad, kui kord suureks kasvad? Millega sa tegeled? Mis sulle selle tuleviku-mina juures meeldib? Miks need asjad sulle olulised on?
3. Pane mängima rahustav muusika ja anna õpilastele joonistamiseks 5–10 minutit.
4. Valikuline: anna õpilastele võimalus jagada oma joonistust vaid sinuga või terve klassiga. Kirjuta igale õpilasele vastutasuks tunnustav sedel, millele on lisatud naerunägu, kleebis või tempel (see tegevus ei ole hindamise eesmärgiga).

- **VAJALIK:** hoia küsimustele vastamist avatuna, õiget vastust ei pea olema. Veendu, et joonistamine/kirjutamine oleks positiivse suunitlusega.
- ↪ **SAAB KOHANDADA:** kuidas õpilased reflekteerivad – joonistamise asemel võivad nad ülesande täita kas kaaslasega vesteldes, klassiarutelu näol või rollimänguga.

Suhtumise jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kuidas su enesepeegeldus läks? Kas oli lihtne või raske mõtiskleda ja endast mõelda?
- Kuidas sa tead, millesse sa usud? Kust tulevad uskumused?
- Kas su uskumused on kunagi olnud teistsugused? Kas sa oled endiselt sama inimene, kui su uskumused muutuvad? Mis on see, mis teeb sinust sinu?
- Millal veel saaksid sa reflekteerida oma tõekspidamiste üle ja selle üle, kes sa oled?
- Kuidas sa mõtled oma mõtete peale? Kas sa näed seda, mida mõtlevad teised?
- Millal tunned end kõige paremini? Miks?

NÄPUNÄITED

Mitmekeelse õppija puhul lase võimaluse korral juhendid tõlkida tema emakeelde. Anna talle võimalus vastata kodukeeles.

Kohanda harjutust ja paku lisatuge lastele, kes võivad vajada rohkem abi. "Mõtle valjult" ehk sõnasta oma mõtted, et õpilased saaksid aimdust, kuidas sa mõtled. Nii mõistavad lapsed, kuidas su ideed kujunesid ja kuidas valisid, mida päevikusse üles märkida.

TEGEVUSTE VALIK

Viies klassi on sobiv aeg, et hakata käsitlema muutuvat ja avarduvat minapilti – et inimese enesetunnetus ja uskumused võivad muutuda, avarduda ja hõlmata uusi aspekte.

Alustuseks lase õpilastel kaunistada oma päevikute kaaned. Kaunistused võiksid kujutada õpilase identiteedi, pärandi ja kultuuri neid külgi, mis teevad temast selle, kes ta on. Viienda klassi õpilase puhul sobivad hästi lemmiktoidud, -laulud ja -tantsud, lapse pereliikmed ja see, kust nad pärit on, kus pere elab, mida laps hästi oskab jne. Õpilased võivad joonistada ja värvida, samuti lõigata ja kleepida kollaažtehnikas.

Aja möödudes võid hakata jagama erinevaid juhtnööre, mis annavad õpilastele võimaluse mõtiskleda selle üle, kes nad on, kuidas mitmesugustes olukordades kogetu neid end tundma paneb ja mis on neile oluline. Julgusta õpilasi joonistama üha komplekssemalt vastavalt nende joonistusoskuse arenemisele. Samuti võiksid nad proovida oma joonistatud/kleebitud piltidele erinevate sõnadega silte kleepida.

Aasta lõpus lase õpilastel üle vaadata, mida nad on selle aasta jooksul oma päevikutesse joonistanud ja kirjutanud. Suuna neid mõtlema sellele, mis on olnud nende aasta parimad hetked, ületatud raskused, mida nad on õppinud ja mis on nende tulevikueesmärgid.

MÄRKMED ISEENDALE

MIS SEE ON? Aeg reflekteerida ja endast kirjutada või pilt joonistada.

MILLEST SEE ON? Positiivsete kogemuste, omaduste ja püüdluste üle mõtisklemine.

MIKS SEDA TEHA?

MIDA VAJAD

 Päevik (valikuline)
muusika

EESMÄRK

Kui võtame aega, et mõtiskleda selle üle, kes me oleme, kuidas me kasvame ja mis on meie jaoks eriline, kasvatame teadlikkust oma tugevatest külgedest ja uskumustest, mille juurde saame tagasi pöörduda, kui meil neid vaja on.

JUHEND

1. Räägi õpilastele harjutuse EESMÄRGIST.
2. Palu õpilastel võtta välja oma päevikud (või paberileht) ja joonistada pilt, järgides jagatud juhtnööre. Näidisjuhendid hõlmavad järgmist.
 - Joonista kolm asja, mis täna hästi läksid. Mida sa mõtlesid? Kuidas sa end tundsid? Mida sa tegid?
 - **Ma arvan...** Kirjuta loend sõnadest või joonista kolm kõige tähtsamat uskumust, mis sul on (nt „Ma leian, et tõe rääkimine on vajalik“). Samuti lisa, miks need sulle olulised on. Võid kasutada ajakirju ja lasta õpilastel välja lõigata sõnu või pilte, mis kirjeldavad nende uskumusi.
 - Joonista oma parim võimalik tuleviku-mina. Kelleks sa saad, kui kord suureks kasvad? Millega sa tegeled? Mis sulle selle tuleviku-mina juures meeldib? Miks need asjad sulle olulised on? Julgusta õpilasi mõtlema, kuidas uskumused võivad olenevalt ajast ja keskkonnast muutuda. Õpilased võivad märkida oma erinevaid võimalikke minasid/uskumusi paberile ruudustiku või ringi peale.
3. Pane mängima rahustav muusika ja anna õpilastele joonistamiseks 5–10 minutit.
4. *Valikuline:* anna õpilastele võimalus jagada oma joonistust vaid sinuga või terve klassiga. Kirjuta igale õpilasele vastutasuks tunnustav sedel, millele on lisatud naerunägu, kleebis või tempel (see tegevus ei ole hindamise eesmärgiga).

➤➤➤ **VAJALIK:** hoia küsimustele vastamist avatuna, õiget vastust ei pea olema.

↪ **SAAB KOHANDADA:** kuidas õpilased reflekteerivad – joonistamise asemel võivad nad ülesande täita kas kaaslasega vesteldes, klassiarutelu näol või rollimänguga.

Suhtumise jõud

PÄRAST TEGEVUST ARUTLEGE JÄRGMISTE KÜSIMUSTE ÜLE:

- Kuidas su enesepeegeldus läks? Kas oli lihtne või raske mõtiskleda ja endast mõelda?
- Kuidas sa tead, millesse sa usud? Kust tulevad uskumused?
- Kas su uskumused on kunagi olnud teistsugused? Kas sa oled endiselt sama inimene, kui su uskumused muutuvad? Mis on see, mis teeb sinust sinu?
- Millal veel saaksid sa reflekteerida oma tõekspidamiste üle ja selle üle, kes sa oled?
- Kuidas sa mõtled oma mõtete peale? Kas sa näed seda, mida mõtleavad teised?
- Millal tunned end kõige paremini? Miks?

NÄPUNÄITED

Mitmekeelse õppija puhul lase võimaluse korral juhendid tõlkida tema emakeelde. Anna talle võimalus vastata kodukeeles.

Kohanda harjutust ja paku lisatuge lastele, kes võivad vajada rohkem abi. "Mõtles valjult" ehk sõnasta oma mõtted, et õpilased saaksid aimdust, kuidas sa mõtled. Nii mõistavad lapsed, kuidas su ideed kujunesid ja kuidas valisid, mida päevikusse üles märkida.

TEGEVUSTE VALIK

Kuues klass on sobiv aeg, et hakata käsitlema aspekti, et et igaüks meist on kompleksne inimene (sh mitu identiteeti), kellel on erinevad uskumused ja võimalused, kelles peituvad erinevad tahud jne. Need omakorda võivad erineda olenevalt kontekstist või olukorrast. Teismeea alguses võib noortel esineda pingeid oma isikliku ja sotsiaalse identiteedi tõttu ning selles osas, kuidas need identiteedid üksteist täiendavad või teineteisega vastuolus on. See pinge on normaalne; aita õpilastel uurida ja väärtustada oma isikupära erinevaid tahke.

Alustuseks lase õpilastel kaunistada oma päevikute kaaned. Kaunistused võiksid kujutada õpilase identiteedi, pärandi ja kultuuri neid külgi, mis teevad temast selle, kes ta on. Kuuenda klassi õpilase puhul sobivad hästi lemmiktoidud, -laulud ja -tantsud, lapse pereliikmed ja see, kust nad pärit on, kus pere elab, mida laps hästi oskab jne. Õpilased võivad joonistada ja värvida, samuti lõigata ja kleepida kollaažitehnikas.

Aja möödudes võid hakata jagama erinevaid juhtnööre, mis annavad õpilastele võimaluse mõtiskleda selle üle, kes nad on, kuidas mitmesugustes olukordades kogetu neid end tundma paneb ja mis on neile oluline. Julgusta õpilasi joonistama üha komplekssemalt vastavalt nende joonistusoskuse arenemisele. Samuti võiksid nad proovida oma joonistatud/kleebitud piltidele erinevate sõnadega silte kleepida.

Aasta lõpus lase õpilastel üle vaadata, mida nad on selle aasta jooksul oma päevikusse joonistanud ja kirjutanud. Suuna neid mõtlema sellele, mis on olnud nende aasta parimad hetked, ületatud raskused, mida nad on õppinud ja mis on nende tulevikueesmärgid.

EASEL
lab

SEL KERNELS

peaasi.ee